

JEAN GENET'DE EGEMENLİK VE ÖZGÜRLÜK İLİŞKİSİ
"İNSANIN İNKARI OLMAYI İSTEMEK"

Gamze ÇAKIR
111614023

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(İNSAN HAKLARI HUKUKU)

Prof. Dr. Cemal Bali AKAL

2013

JEAN GENET'DE EGEMENLİK VE ÖZGÜRLÜK İLİŞKİSİ
"İNSANIN İNKARI OLMAYI İSTEMEK"

A RELATIONSHIP BETWEEN SOVEREIGNTY AND LIBERTY ON
JEAN GENET
" TO WANT TO BE THE DENIAL OF HUMAN"

Gamze ÇAKIR
111614023

Prof. Dr. Cemal Bali AKAL

Prof. Dr. Osman SENEMOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Yalçın TOSUN

Tezin Onaylandığı Tarih

Toplam Sayfa Sayısı

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

1) JEAN GENET

2) EGEMENLİK

3) ÖZGÜRLÜK

4) İNSAN HAKLARI

5) EDEBİYAT

:

:

:

:

:

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

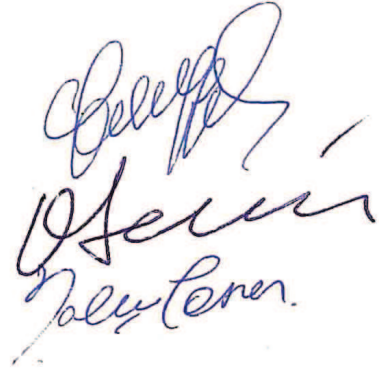
1) JEAN GENET

2) SOVEREIGNTY

3) LIBERTY

4) HUMAN RIGHTS

5) LITERATURE

: 03. 07. 2013

: 64

ÖZET

Modern ulus-devlette özgürlük, vatandaş haklarına indirgenmiştir. Bu yaşadığımız modern-sonrası dönemde egemenliğin ulusa, hakların vatandaşa ait olduğu durumda artık haklar bireylerin bedensel ve düşünsel özgürlüklerini sağlayamamaktadır. Bilakis daha özgür bir yaşam adına modern hukuk, siyaset ve bilimin çizdiği sınırlar bireyler üzerindeki iktidarın güç ilişkilerinin meşrutiyyet perdesini oluşturmakta ve artık modern insan her zamankinden daha çok iktidar tarafından kuşatılmaktadır. Düşünülen artık ulusal kimliğinden olduğu kadar, etnik, dinsel, cinsel tüm diğer kimliklerinden de sıyrılmış olan gerçek insanların haklarıdır.

Jean Genet sanatı ve ondan ayrılamaz yaşam pratiğiyle tüm çizilmiş sınırların ötesinde, kendi özgürlük etiğini kurmaya çalışmıştır. Genet insanı bedeni ve düşüncesiyle sınırlayan modernizmin bu rasyolanite biçimlerini sorunsalaştırmak dolayısıyla özgürlüğü ve dolayısıyla hakları yeniden düşünmenin yollarını açacaktır.

Kendi varoluşunu modern egemenliğin sınırlarının dışında kuran Genet'nin özgürlük etiği, biyo-iktidarın bedenler üzerindeki hakimiyetinin kilit noktası olan suç, şiddet, cinsellik ve vatansızlık konuları çerçevesinde değerlendirilecektir. Egemenlik kavramını da bu çerçevede yeniden değerlendirmek bu tezin çıkış noktası olacaktır.

ABSTRACT

Freedom in modern nation state is reduced to rights of citizens. In this after modern period, while sovereignty belongs to nation, rights to citizen, rights could not provide bodily and intellectual freedoms for individuals. Rather, limits drawn by law, politics, and science for the sake of more free life constitute curtain of legitimacy of relations of power on individuals, and from now on modern man is surrounded by power more than ever. What is thought is rights of real people disfranchised from their national identity as well as their other ethnic, religious, and sexual identities.

Jean Genet tried to constitute his own ethics of freedom with his art and indiscernibly with his practice of life beyond all drawn limits. Genet will open up new ways to think freedom and therefore rights by problematizing these forms of rationality limiting human with its body and thought.

Genet's ethics of freedom constituting his own existence out of limits of modern sovereignty will be evaluated in the frame of themes such as crime, violence, sexuality, and statelessness, which are crucial points of dominance of biopolitics over bodies. Starting point of this thesis is to reconsider concept of sovereignty in this framework as well.

İÇİNDEKİLER

I. Giriş	1
II. Jean Genet'de Suç, Şiddet Ve Egemenlik İlişkisi	4
A- Suç Ve Egemenlik İlişkisi	4
1. Genet'de Suç Kavramı	4
2. Biyo-İktidara Karşı Hapishaneyi Yaşam Alanına Dönüştürmek: "Metray"....	6
3. Bir Kimlik Olarak "Suçu Giyinmek"	9
B- Şiddet ve Egemenlik İlişkisi	13
1. Suç Ve Ceza İkileminde Zorbalığa Karşı Şiddet	13
2. Zorbalığa Karşı Bir Şiddet Deneyimi "RAF"	19
III. Jean Genet'de Egemenliğin Sınırlarının İhlali	25
A- Hakları Yeniden Düşünmek	25
1. Bir ifade Özgürlüğü Olarak Genet'de Beden ve Homo-Erotizm	25
2. İnsan Haklarını Yeniden Düşünmek; Yurttaş Haklarından İnsan Haklarına: "Genet' nin Yersizyurtsuzluğu	39
B- Modern Egemenliğe Karşı Genet'nin İktidarı	48
1. İyinin Ve Kötünün Ötesinde	48
2. Genet'nin Tekilliği; İstisna Olma Hali	59
IV. Sonuç	62
Kaynakça	66

I. Giriş

Özgürlük, insanlığın varoluşundan bu yana düşün sistemi içerisinde kavramsal yönünün yanı sıra temsil ettiği değerler ile de gerek toplum ve bireysellik çerçevesinde gerekse de politika, teoloji ve ahlak problematiği içerisinde devamlı tartışılan ve sorgulanan bir fenomen şeklinde varolagelmiştir. Montesquieu (Charles-Louis de Secondat), özgürlük sözcüğünün serüvenini şöyle anlatmaktadır: "Özgürlük sözcüğü kadar çeşitli anlam verilmiş, onun kadar insan kafasını yormuş başka bir sözcük yoktur. Kimileri özgürlüğü, önceden kendisine sınırsız bir zor kullanma yetkisi verilmiş kişiyi düşürmekteki kolaylık anlamına almışlar, kimileri de boyun eğecekleri kişiyi seçme yetkisi olarak. Başkaları silahlanmak ve zor kullanma hakkı olarak benimsemişler, daha başkaları da yapacakları kanunlarla yönetilmek sanmışlardır."¹ John Locke'da özgürlük mülkiyetle özdeşleşmiş, Montesquieu aristokrasiye dayanan bir özgürlük ve çeşitlilik anlayışını savunmuştur. Rousseau halk egemenliğini, Tocqueville eşitliğe dayalı özgürlüğü benimsemiştir. Mill için ise özgürlük, mutluluk açısından yararlı olduğu için gereklidir.²

Kavram üzerinde gözlenen bu düşünsel hareketlilik bir bakıma onun hem çok geniş, sınırsız bir alan olmasından hem de herkesin üzerinde kolayca ortak bir görüşe varacağı zeminin bulunamayışından kaynaklanmaktadır. Bu devinimsel süreç, özgürlüğü insan merkezli sığ ütöpik bir olgu olmaktan çıkarmış ve kavramı toplum, birey ve devlet temelinde tartışılması gereken yaşamın zaruri bir gereksinimi haline dönüştürmüştür. Modern devletin kurulmasıyla da doğal hayatın Devlet iktidarının mekanizma ve hesaplarına dahil edilmesiyle³, özgürlük hak kavramıyla birlikte düşünölmeye başlanmıştır. 1789 Bildirgesi'nin metninde "İnsanlar, özgür ve haklar itibariyle eşit olarak doğar ve yaşarlar"⁴ ifadesiyle

¹ Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi, Remzi Kitabevi, 16. basım, İstanbul 2010, s. 236

² Niyazi Öktem, Ahmet Ulvi Türkbağ, Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet, Der Yayınları, 5. basım, İstanbul 2012, s.94

³ Foucault'dan aktaran, Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s.11

⁴ 1789 İnsan Hakları Bildirgesi

hakların kaynağı ve taşıyıcısı olarak ortaya çıkan saf doğum olgusu -yani doğal hayat- vatandaş figürüne devredilerek yok olmaktadır.⁵ Haklar bildirgelerine kralın Tanrı'dan aldığı egemenlikten ulusal egemenliğe geçişin tamamlandığı yer olarak bakmamız gerekmektedir. Modern ulus-devletin temelinde yatan şey, özgür ve bilinçli bir siyasal özne olarak insan değil; bunun yerine, ve her şeyden önce, insanların çıplak hayatı, yani tebaadan vatandaşa geçişte egemenlik ilkesiyle donatılan yalın doğum olgusudur.⁶ Doğum doğrudan doğruya ulus [milliyet] olmuş [kişi doğduğu anda vatandaş olmaktadır], haklar insanlara ancak ve sadece vatandaş sıfatıyla verilen bir ayrıcalık haline gelmiştir.⁷ Modern ulus devlette ödev, kamusal yarar, ulusal çıkar olarak tanımlanan hak; hakların varsayımsal kaynağı olarak bir aşkınlığa; devlete ya da bireye referansta bulunarak doğrulanmış ve bu oluşan hak modelleriyle tasarılan insan, ulus devletin sınırlarının aşıldığı geç-modern dönemde anlamsızlaşmıştır. Bu yeni gerçeklik ise hakkı yeniden düşünmenin yollarını açmıştır.⁸

Fransız Devrimi'nin ve bugüne dek ondan etkilenerek yazılmış tüm anayasa ve haklar bildirgelerinin getirdiği ilkeler sözde, soyut özgürlükler olarak kalmıştır. Oysa insan, gerçekleştiremediği bu soyut özgürlüklere yabancısıdır. Önemli olan bu haklardan yararlanabilmek, yani insanın özgürleşmesidir.⁹ Örneğin mülteciler, vatansızlar; insan ile vatandaş, doğum ile milliyet arasındaki sürekliliği koparmak suretiyle, modern egemenliğin orjinal kurgusunu krize sokmaktadır.¹⁰ Bu anlamda mülteci Arendt'in de dediği gibi, gerçek "hakların insanı"dır, yani her zaman için hakların üstünü örten vatandaş kurgusunun dışında hakları cisimleştiren ilk ve gerçek insandır.¹¹ Dolayısıyla haklar bildirgelerini, yasamacıları bağlayan ve

⁵ Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s.168

⁶ Giorgio Agamben, a.g.e., s.169

⁷ Giorgio Agamben, a.g.e., s. 169

⁸ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniveristesi Yayınları, 1. baskı, İstanbul 2005, s. 144

⁹ Niyazi Öktem, Ahmet Ulvi Türkbağ, Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet, Der Yayınları, 5. basım, İstanbul 2012, s. 328

¹⁰ Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s. 172

¹¹ Giorgio Agamben, a.g.e., s. 173

kendilerini ebedi etik ilkeler olarak sayılmalarını isteyen, üst-hukuk değerlerinin ilanı olarak görmeyi bırakmanın ve bunları, modern ulus-devletteki gerçek tarihsel işlevlerine göre değerlendirmenin zamanı gelmiştir.

Bu noktada Jean Genet, kendi yaşamında kurduğu özgürlük pratiğiyle modern egemenliğe karşı "hakların insanı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Ödev, kamusal yarar ve ulusal çıkarlarla sınırlandırılmış hakların, düşünme biçimlerinin dışında kalarak alternatif bir varoluşa gönderme yapan Genet, ayrımların buharlaştığı yerde belirir. Çünkü modern zihniyet tam da bu ayrımlar üzerinde yükselir, sınırlara ihtiyaç duyar. Kendini inşa etmek için çizginin diğer yanındakini Öteki'leştirir.¹² Bu çalışmada soyut bir özgürlük anlayışı yerine tekil varlıkların gerçek bedensel/zihinsel özerklikleri ve bu çerçevede dirimsel güçleriyle özdeşleşen hakların düşünülmesi¹³ açısından Genet'nin bizlere dayatılan hak ve özgürlük anlayışını yeniden düşünmemizi sağlayacak özgürlük pratiği incelenecektir.

Birinci bölümde modern hukuk ve siyaset anlayışında suç ve şiddet kavramına tarihsel açıdan bakılacak, ardından Genet için bu kavramların ne ifade ettiği eserleri ve hayatı üzerinden analiz edilecektir. Yapılan bu analizle, özgürlük ve ondan ayrı düşünülemez olan insan haklarını sınırlayan modern egemenliğin, bu sınırlarının aşılması açısından önem taşıyan spesifik noktalarına vurgu yapılmış olunacaktır.

İkinci bölümde ise modern hukukun kendini askıya alarak var ettiği, istisnanın kural olduğu yerde beliren egemenliğin karşısına, tam da istisna hali olarak çıkan Genet'nin karşı-egemenliğinin neyi ifade ettiği, vatansızlık, cinsellik, kötülük, ihanet kavramları çerçevesinde tartışılacak ve özgürlüğü modern insan hakları çerçevesi dışında yeniden düşünebilmenin yolları aranacaktır.

II. Jean Genet'de Suç, Şiddet Ve Egemenlik İlişkisi

¹² Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. baskı, İstanbul 2005, s. 7

¹³ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, a.g.e., s. 3

A- Suç ve Egemenlik İlişkisi

1. Genet'de Suç Kavramı

Oyunlarında ve romanlarında hırsız, fahişe, eşcinsel, katil gibi toplum dışı, klasik ahlak ve hukukun belirli anlamlandırma, sınırlandırma ve yönlendirme dizgesinin dışında kalan, suç dünyasına ait karakterlerini; hapishane, genelev, arka sokaklar gibi alt- kültür mekanlarında; yani yeraltında yaşatır Genet. Bu işleyiş tarzının sebepleri belki de Sartre'a göre "gayrimeşru ve kimsesiz olmanın yanı sıra, ahlaki değerleri toprak mülkiyetine ve mirasa dayanan bir kırsal topluluğun içinde hırsız damgası yemenin, tuhaf bir boşluk ve acı, çok derin bir mahrumiyet ve huzursuzluk hissettirmesinden"¹⁴ ileri geliyordu.

Genet, Morvan'da barınan binlerce terk edilmiş çocuklardan biriydi, Alligny Köyü'deki en büyük evlerden birine sahip olan ve ona sevgiyle yaklaşan bir aileye gönderildiği için çok şanslıydı.¹⁵ Okulda, Genet ve sosyal yardım kurumu tarafından oradaki koruyucu ailelere gönderilen diğer çocuklar, alttan alta köyün çocuklarından soyutlanmıştı. Genet, zekası (Eğitim Sertifikası sınavını geçen çok az çocuktan biriydi) ve artık açıkça belli olan hırsızlık eğilimi ile tüm arkadaşlarından ayrılıyordu. Her ne kadar koruyucu annesinin 1922'deki ani ölümü ve onun kızının bakımına bırakılmasıyla buna bir son verse de henüz on yaşındayken köyde küçük hırsızlıklar yapmaya başlamıştı.

İleride aileyi, toplumu birarada tutan ve önemli varsayılan diğer değerler gibi, canice bulacaktı. Onun için aile suçun kaynağı olacaktı. "Evet, insanın ailesi varsa, elinin altında bir suç kaynağının olduğu kesindi."¹⁶ Çünkü aile, modern tahakküm ilişkilerinin baş gösterdiği otorite simgesi, kutsallaştırılmış bir kurumdu.

¹⁴ Georges Bataille, Edebiyat ve Kötülük, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 162

¹⁵ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 19

¹⁶ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 54

Her kutsal gibi o da dokunulamaz, sorgulanamazdı. İşte Genet bu "suç yuvasına" karşı suç işler; onu reddeder.

Genet on üç yaşındayken, tipografi öğrenmesi için Paris çevresinde bir zanaat okuluna, Ecole Alambert'e gönderildi. Sosyal yardım yetkilileri ona bu ender bulunur şansı Eğitim Sertifikası sınavındaki başarısı nedeniyle tanımışlardı. Fakat Genet neredeyse varır varmaz Ecole Ambert'ten kaçtı- ve sinema hayalini gerçekleştirmek için ABD'ye veya Mısır'a gitmeye çalıştığını açıkladığı Nice'de tutuklandı. Zanaat öğrenmeyi reddetmesi, suça eğilimli olduğunun kanıtı addedildi. Sosyal yardım yetkilileri Genet'yi dönemin içli popüler şarkılarının ünlü bestecisi Rene de Buxeuil'in yanına yardımcı sıfatıyla yerleştirerek ona bir şans daha tanıdılar.¹⁷ René de Buxeuil kördü ve Paris sokaklarında kendisine yardım edecek birine muhtaçtı. Fakat birkaç ay sonra Genet kendisine emanet edilen bir parayla yine ortadan kayboldu ve parayı bir fuarda harcadı. René de Buxeuil de onu kovdu. Bir yıl içinde, sosyal yardım kurumunun saygıdeğer başarı timsalinden, utanılan, suçlu bir çocuğa dönüşmüştü. Psikiyatrik durumunun anlaşılması amacıyla Saint Anne Akıl Hastanesi bünyesindeki Henri-Roussel Kliniği'ne gönderildi ve kendisine "akli melekelerde zayıflık" teşhisi kondu. Yerleştirildiği her yerden kaçtı ama ihtiraslarını gerçekleştirmek için gerekli kaynaklardan yoksun olduğundan, liman kentlerine giden trenlerde biletsiz yakalanarak her defasında tutuklandı. 1926 yılının Mart ayında, on beş yaşındayken, 1830'larda panoptikon¹⁸ bir yapı olarak inşa edilen ve altı yaşından büyük çocukların tecrit edildiği ve tam bir sessizlik içinde tutuldukları Paris'in doğusundaki Petit-Roquette Cezaevi'ne gönderildi. Genet, zeminden duvarın ortasına kadar siyaha, oradan tavana kadar beyaza boyanmış bir Petit-Roquette hücresinde üç ay geçirdi. Salıverildiğinde, yerleştirildiği yerlerden firar etmeye ve trenlerde tutuklanmaya devam etti.¹⁹ 1926 yılının temmuz ayındaki son

¹⁷ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 20

¹⁸ Panoptikon yapı; sekizgen biçiminde bölmelerden oluşan ve tam ortasında gözetleme kulesinin yer aldığı bir yapı şeklindedir. Kuleden bütün hücreler görünmekte, ancak hücredekiler kuledekileri görememektedir. Bunun da amacı gözlem altındakilere sürekli izleniyormuş hissi uyandırmaktır. Gözetleme kulesinde hiç kimse olmasa bile.

¹⁹ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 22

tutuklanışının ardından, "Doğru" ve mahkum edici bakışlar altında Genet, bu dürüst saygıdeğer insanlara karşı nefretini büyüterek, tıpkı bir azizin 'İyi'ye ve kutsallığa kendini adaması gibi, tamamen sapkınlığa 'kötü'ye ve suça yöneldi. Bir çocuğun gözlerini parmağıyla çıkardığı bir olay üzerine, mahkumların tarım işlerinde çalıştırıldığı Loire bölgesindeki Mettray ıslahevine gönderildi.²⁰

2. Biyo-İktidara Karşı Hapishaneyi Yaşam Alanına Dönüştürmek: "Mettray"

Paris'in güneybatısında, Touraine bölgesindeki Mettray ıslahevi, şiddetli cezalarla yola getirilmeye çalışılan gençlerden oluşan nüfusuyla Genet için cinsellikle dolu bir cennetti. İlk cinsel deneyimlerini orada yaşadı. Mettray'ın izole, kendine yeten dünyasında, onun hoşuna gidecek tüm aşırı ve sapkın uçlar bir aradaydı. Hepsinden öte, bu hapisanenin duvarları yoktu, pavyonları çevreleyen şey çiçekler ve açık araziydi. Genet, yaşlılığında şöyle diyecekti "Mettray İslahevi'ni yaratanların inceliklerinden biri, duvar koymamayı bilmiş olmalarıdır... Sadece bir çiçek tarhını geçerek kaçmak, bir duvarı aşarak kaçmaktan çok daha zordur."²¹ Mettray, 1840'larda açıldığı sırada (tıpkı açıldığı dönemde yeni bir cezaevi anlayışı getirdiği düşünülen Petit-Roquette gibi) radikal ve prestijli bir girişim olarak selamlanmış ama Genet'nin orada bulunduğu 3 yıllık dönem dahil, sonradan kaderine terkedilmişti. Binalar hızla bozuluyor, personel, seleflerinin sürdürdüğü rehabilitasyon görevi için gerekli nitelikleri taşııyordu ve Mettray büyük bir kurumsal borç altındaydı. Genet bir önceki asrın yüce amaçlarının tümüyle yok olduğu bir ceza sistemi içindeydi, çünkü artık hapisaneler nüfusun tehlikeli bir bölümünü feci ekonomik sonuçlara yol açmadan elemeye imkan tanıyan mekanlar haline gelmişti.²² Genet bu yüzden bir zamanların anıtsal

²⁰ Mehmet Arısan, "Ölü Bir Anneden Sakat Doğmak: Jean Genet Ve Alternatif Kimlik"; Defter, Sayı 30, Metis Yayınları, İstanbul, s. 40

²¹ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2008, s. 199

²² Michel Foucault, Büyük Kapatılma, Çev. Işık Ergüden - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 2011, s. 105

yapıları içinde tutulmaktan ziyade kırık dökük hücreler ve geçmişin hayaletleriyle karşılaştı. Mettray'ın unutulmuşluğu, Genet'ye yaşadıklarını çalkantılı arzuları ve cinselliğiyle biçimlendirerek filmlerinde ve romanlarında yeniden kurma olanağını verdi. Mettray, Genet'nin salıverilişini takip eden on yılda da çökmeye devam etti ve nihayetinde 1939 yılında ıslahevi olarak varlığına son verildi.²³

Mettray'ın kurucuları, ıslahevindeki her birimde, katı bir iktidar ve disiplinle yönetilen ve tamamı erkeklerden oluşan bir hiyerarşiden oluşan örnek aile formu yaratmaya niyetlenmişlerdi. Zorunlu çalışma ve acımasız cezaların uygulanışı gibi ilkeler din kaynaklıydı. Gün, düzenli dua seanslarıyla bölünüyor ve gençlerin dondurucu şekilde soğuk, boğucu ve sadece duvara büyük beyaz harflerle yazılmış “Tanrı seni izliyor” yazısını görebildikleri karanlık hücrelere atıldıkları sert cezalar uygulanıyordu. Bu hücrelere atılan bir çok mahkum donarak ölüyordu. En sert cezalandırılan suçlar, zamanının çoğunu ailenin “ağabey”inin dikkatli gözetimi altında volta atarak geçiren gençler arasında rastlanan eşcinsellik ve mastürbasyondur. Gençlere koloniyi ve atölyeyi çevreleyen tarlalarda ağır işler veriliyordu.²⁴

Hapishanede tartışmak, kararları değerlendirmek, hatta değiştirmek olanaksızlığı ve kurumun kadir-i mutlaklığı kapatılan insanda her türlü kötü şeyin her an olabileceği duygusunu yaratır (bu duygu sık sık gerçeğe dönüşür) ve herhangi bir mekanda –herşeye rağmen- özel yaşantı oluşturmak da olanaksızlaşır. İnsanın yalnızlığı, kendini gerçekleştirme imkanı olarak yalnızlığı, asla gerçekleşmeyecek bir özlem haline gelir. Hapishanede şiddet küfürle, bağırıp çağırımlarla, itip kakmalar, zor kullanmalar, dayaklar, falakalar ve hatta ölümlerle başlar. Kapatılmanın ta kendisidir şiddet. “En iyi hapishane, olmayan hapishanedir” gerçeğinden yola çıkarak hapisaneyi yıkma isteği ise toplumu da yıkma isteğidir. Çünkü hapishane toplumun şiddetli ve sadık (yoğunlaştırılmış) bir kopyasından, mikro-yansısından başka birsey değildir.²⁵ Genet'nin kapatılmaya verdiği tepki bu

²³ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 24

²⁴ Stephen Barber, a.g.e., s. 24

²⁵ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Foucault, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012 s. 11

kuşatılmışlığı yıkma isteğinden başka bir şey değildir; yıkmanın anlamı ise hapishaneyi kendi yaşam alanına çevirmek olacaktır.

Mettray'de gündüz vakti hüküm süren aşağılayıcı, yalınkat disiplin, gece olduğunda yerini, ıslahevi yöneticilerini ve gardiyanların hiyerarşiyi koruma çabalarını boşa çıkararak karmaşık şehvet ve bağlılık hiyerarşileri yaratan gençler arasındaki acımasız, hoyrat ve esrik cinsel şenliklere bırakıyordu.²⁶ Genet kapatılan, iktidar tarafından kuşatılan bedenini hapishaneyi cinsellik cennetine dönüştürerek, o mekanı kendi kılarak özgür bırakıyordu. Egemenin biyo-iktidarına karşı Genet'nin bedeni, içinde bulunduğu düzene bir başkaldırı, bir kendini ifade etme aracı olarak konumlanır. Başlardaki acemi çirak rolünden kıdemli üye konumuna terfi ederek bu dalgalı cinsel rejime ayak uydurmuştur. Seks ve bastırılmış isyandan (ki bu unsurlar genç mahkumlar arasında kullanılan dile de yansyordu) oluşan kızgın bileşik, Genet'nin hayatı boyunca başlıca saplantılarından biri olacaktır. Kapatılmasının ardından ıslahevine dair herhangi bir sorunun sorulduğu tüm röportajlarda Mettray anılarını yücelten, bu ceza kolonisinin kurulma amacı olan ıslah arzusunu olumsuzlarken, kışkırtıcı bir şekilde oradaki sefaleti ve cinsel zorbalığı kutsayan tek kişi Genet'ydı. Mettray'ın genç suçluları, Fransa'nın yetişkin mahkumları olacak ve Genet onlarla bu defa yetişkinler için yapılmış hapisanelerde buluşacaktı.²⁷ Genet onun şiirsel nesri için bir atölye olan hapishaneye bağımlılığını; bir mutluluk ve yasak bir alan gibi anlatır.

Toplum tarafından yeraltına itilmişler herhangi bir duruma uyum göstermek zorunda değillerdir. Kabul görmüş kuralları çiğnememek gibi bir mecburiyet hissetmezler. Tam aksine, tüm bu yasakları yaşıyor olmalarının doğurduğu sınırsız özgürlüğün tadını çıkarırlar. Çünkü hapishanedekiler toplumun koyduğu kuralları çiğnemiş olsalar da, bu toplumun yaratisıdırlar. Üstelik onlar birer anti-kahramandır. Öyle ki bir hücreye kapatılmalarına rağmen bu mahpuslar, kimsenin cesaret edemediğine cesaret edebilirler. Bu da onların açık bir şekilde hayatlarını

²⁶ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 25

²⁷ Stephen Barber, a.g.e., s. 25

yaşamalarını sağlar. Bu suçluların yasaları yaşadıkları dünyanın yasalarına uymaz, onlardan ayrılır. Bu yüzden suçlu ismini alırlar.²⁸

3. Bir Kimlik Olarak "Suçu Giymek"

Genet'nin Fransa hapisanelerindeki yaşamı da, askerlik yaşamı gibi yedi yıl sürdü. Fakat ordudaki yaşantısının eserlerinde görünür bir izi olmamasına karşın hapisane yılları Genet'ye, romanları, film ve tiyatro projelerinde neredeyse her zaman değiştirilmiş ve yüceltilmiş biçimde kullanacağı ham materyali sağladı.²⁹ Genet yazılarında suçu, suçluyu yüceltmeyi seviyordu. Ancak bu yüceltme herhangi bir aşkınlığa gönderme yapmayan, kuşkusuz politik bir seçimdi. Genet'nin gerçek mahkumiyetleri, kendisinin ima ettiği gibi şiddet ve cinayete yakın yoğun bir hırsızlık yaşantısından çok, ufak tefek anlık hırsızlıklardan kaynaklanıyordu.³⁰ Amacı hırsızlık değil, hırsızlık kavramının kendisini soymaktı. Bu ikiyüzlü modern toplumda mülkiyetin insan hak ve özgürlüğünün temeli değil, 'hırsızlık' olduğunu bilerek "Ben hiçbir zaman bir insanı soymadım, bir işlevi soydum. İşlev de umurumda değil."³¹ diyecektir. Suç olarak kabul edilen şeyin üstüne gitmek, onu bir kimlik olarak giymektir; Genet'nin katilliği, suçu, homoseksüelliği yüceltmesinin sebebi de budur.³²

Avrupa yolculukları sırasında bir çok kez hırsızlıktan hapishaneye girip çıktı, tıbbi tetkikler sonucu, "dengesiz" ve "ahlaksız" bulundu. Paris'teki başka dükkanlarda da hırsızlık yapıp tutuklanınca, yeniden Fresnes'e gönderildi. Sevk tarihi 14 Haziran 1940'tı; işgalci Alman birliklerinin sessiz, terk edilmiş kente girdikleri gün.

²⁸ Mehmet Arısan, "Ölü Bir Anneden Sakat Doğmak: Jean Genet ve Alternatif Kimlik"; Defter, Sayı 30, Metis Yayınları, İstanbul, s. 45

²⁹ Mehmet Arısan, a.g.e., s. 31

³⁰ Mehmet Arısan, a.g.e., s. 31

³¹ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2008, s. 25

³² Jean Genet, a.g.e., s. 25

Genet, o günkü hislerini tarif ederken, ‘‘Hitler Fransızlar’a bir şamar patlattığında, evet ya, mutlu olmuştum, bu şamardan mutlu olmuştum. Evet, Fransızlar korkak ve alçaktılar.’’³³ diyordu. Halkın büyük çoğunluğu kaçmıştı. Alman işgali altındaki Paris’te, Genet’nin hırsızlıkları ve mahkumiyetleri aralıksız sürdü. ‘‘Ama özellikle, geçerli ahlak yasalarına saygı gösterilen ve yaşamın bu yasalar üzerine kurulu olduğu bir ülkeye gitmek istiyordu.’’³⁴

Bir sonbahar günü Hitler ordularının saldırısından nasibini alan Anvers'e geldiğinde; yağmur, binaların iç karartıcı renkleri, Flamanların hantallığı, kentin tuhaflığı, hatta pek de umursamadığı yoksulluğu bile onu üzüntüye sürüklediği için, derin bir melankoliye kapılır Genet. Alman işgali sırasında sinemada dünya haberlerini veren kısa bir filmde Anvers bombardımanında ölen yüz ya da yüz elli kişinin cenaze törenini izlediğinde, ruhu Ölüm olan Anvers’in ona karanlık yerler keşfettiğini düşünür.³⁵ Anvers’e ulaşmak için birkaç ay kaldığı Hitler Almanya’sından bir süre önce geçmiş, Breslau’dan Berlin’e yayan gelmişti. Almanya tüm Avrupa’da büyük bir korku uyandırıyor. Özellikle Genet'nin gözünde acımasızlığın simgesi olmuştu. Şimdiden yasadışıydı, kendini haydutların kurduğu bir kampta geziniyormuş gibi hissediyordu. Berlinli en titiz burjuvazinin beyninin içinde büyük bir ikiyezlülük, kin, kötülük, acımasızlık ve açgözlülük kaynağı bulunduğunu düşünüyordu. Ancak tüm bu adaletsizliğe, katliama karşın; suçlanmış, mimlenmiş bir halkın ortasında özgürce dolaşmak ona heyecan veriyordu. Hırsızlık yapabileceği halde yapmak istemiyordu.

‘‘Hırsız soyu bu halk, diyordum içimden. Burada hırsızlık yaparsam hiç de özel ve kişiliğimi daha iyi belirtebilecek bir iş gerçekleştirmiş olmam. Alışılmış olan düzene uyarım. Bu düzeni bozmam. Kötülük yapmış olmam; hiçbir şeyi altüst etmem. Skandal olanaksız. Boşuna çalarım.’’³⁶

³³ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 211

³⁴ Jean Genet, Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 4. basım, İstanbul 2012, s. 114

³⁵ Jean Genet, a.g.e., s. 119

³⁶ Jean Genet, a.g.e., s. 87

Kuşkusuz başka yerlerde olduğu gibi, orada da hırsızlık yapmıştı ama bundan bir tür tedirginlik duyuyordu; çünkü bu etkinliği yöneten şeyi, bunun sonucu olan şeyi –yurttaşlık erdemi durumuna gelmiş bu özel ahlaksal tutumu- tüm ulus biliyor ve bunu ötekilere karşı yöneltiyordu. Zaten suçun yasallaştığı bir yerde suç işlemek düzene uymak, boyun eğmek olacaktı. Yaptığı bu vurguyla Genet, ilerlemenin, aydınlanmanın yolunda bir yol kazası olarak nitelendirilen Holocaust'un; bir grup iktidar azgını, ırkçı, faşist insanın gerçekleştirdiği soykırım suçu olarak görülmesini sorguluyordu. Holocaust, anımsanan ve geçmişten gelen her türlü kötülük imajını gölgede bırakmıştı. Böylece, kötü işlerin her türlü tanımını da ters yüz etti. İnsan belleğindeki en dehşet verici kötülüğün düzenin bozulmasından değil de düzenin kusursuz, hatasız, karşı konulmaz egemenliğinden kaynaklandığı ortaya çıktı. Bu, denetlenemez asi bir kalabalığın değil, üniforma giymiş, itaatli ve disiplinli, kurallara uyan ve aldıkları emrin ruhuna ve talimatına göre davranmaya özen gösteren insanların işiydi.³⁷ Genet'nin işaret ettiği nokta Holocaust faillerinin, uygarlığımızın- dehşet verici ama meşru bir ürünü değil de- bir yarası, bir illeti olduğu düşüncesi ile kendimizi temize çıkarmanın ahlaksal ve politik yönden mücadeleye son verme anlamına gelişidir. Çünkü gurur duyduğumuz yaşam tarzlarımızın masumiyetinden ve akli başındalığından kuşku duymamız gerekmez artık.³⁸

Genet bütün dışlanmışların deneyimlerini kendi deneyimleriyle sarmalanmış bir halde ortaya koyar. Bu yüzden Genet'nin başından geçen bir olay birden bire bir ayın, bir kavga ya da hırsızlık hikâyesi oluverir. Bu yazarın lirik/mistik anlatımıyla ilgili olduğu gibi, okuru özellikle bu olayın dışında tutmaya devam etme isteğinden de ileri gelir. Bu şekilde okur, olaylara yabancılaşır ve yazarla özdeşleşmez. Dolayısı ile özdeşleşemediği kahramanları haklı çıkaramaz. Objektif ama gerçekçi bir yaklaşımda bulunur. Bu yüzden olayları kopuk kopuk hikâyeler şeklinde anlatmayı tercih eder. Çünkü en son ihtiyaç duyacağı şey yaşadıkları ve yaptıklarını meşrulaştıracak yaklaşımlardır. Belki de bu sebepten, ünlü düşünür

³⁷ Zygmunt Bauman, *Modernite ve Holocaust*, Çev. Süha Sertabiboğlu, Versus Kitap, s. 205

³⁸ Zygmunt Bauman, a.g.e., s. 7

Sartre'in kendisi için "Aziz Genet" diye söz etmesine kızar ve dostluğunu keser. Onun, yaşamın bu noktasında durması salt toplumun ikiyüzlülüğünü göstermek amacı taşımaz, bunun için özellikle aykırılık elbisesini giymez. Zaten Genet böyle bir insandır. Aykırılık tanımı onun için anlamsızdır. Bunu kendinde barındırmaz. Kaldı ki tüm yaşamı boyunca hiçbir kalıba oturamaz, tanımlara sığamaz. Doğru ya da adil olmak için çaba sarf etmez. Bu kelimelerin erdem olarak nitelendirilmesini anlamak üzere, bu kavramların tam karşısında durur. Karşıtı üzerinden bir sorgulamaya girişir. Bu bağlamda düşünecek olursak anlatılan suçlar, sefalet, erotizm ve şiddet ne düşkünlüktür ne de yücelik.³⁹

Genet'nin suçu yaşam biçimi olarak kabul edişi, sosyal suç teorilerinin de belirttiği gibi sınıfsal farklılıkların, eşitsizliklerin ve modern toplumun disipline edici iktidar yapılarının kurbanı olmasıyla başlar. Kapitalist toplumdaki yoksulların, ezilenlerin, dışlanmışların benzer hikayelerinden biridir aslında. Hırsızlığa başlamasını şöyle açıklar. "Buna karar vermedim, karar almadım. Çalmaya başladım, bunun nedeni aç oluşumdu."⁴⁰ Ancak Genet'ye göre suçlu, sınıf farkı, kültür çatışması gibi sosyo-ekonomik nedenlerle topluma karşı sahip olmadıklarını elde etmek ve duydukları öfkeyi gidermek suretiyle topluma dahil olmak için suç işlemez. Ona göre hakiki mahpuslar "bu toplumdan nefret ettikleri için değil, her halükârda canları sıkıldığı için hapisaneye gidenlerdir."⁴¹ Suçu sosyo-ekonomik hayatın şanssızlarının hayattan almak istedikleri pay için giriştikleri edim olarak göstermek isteyen egemenliğe karşı durarak, bu modern iktidar sisteminin oluşturduğu suç kavramının gerçekliğini tartışmaya açar. Bu çabası yapıtlarında da görülür.

Genet'nin roman ve oyunlarında mekanlar; kiliseler, pazarlar, barlar, doklar, genelev ve hapisanelerdir; bu mekanlara hayat verenler ise askerlerden mültecilere, kaçakçılardan eşcinsellere, fahişelerden hırsızlara, çingenelerden dilencilere, katillerden zenginlere, yaşlı oğlancılardan düşkünlere, her türden

³⁹ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, , 2. Basım, İstanbul 2008, s. 12

⁴⁰ Jean Genet, a.g.e., s. 12

⁴¹ Jean Genet, a.g.e., s. 186

toplumdan dışlanmış insanlardır. Tüm bu statü, sınıf farklılıklarına rağmen Genet onları aynı mekanlarda buluşturur. Bir hırsız ile bir beyefendi kilise ayininde yan yanadır ya da bir polis ile bir fahişe sevişmek için bir bardadır. Zenginle fakir, iktidar sahibi otoriter ile itaat etmesi gereken birey arasındaki uçurumu ortadan kaldırır, tarafları tüm konumsal farklılıkların bulanıklaştığı, belirsizleştiği ve hatta anlamsızlaştığı bir düzlemde bir araya getirir. Genet muhalefet yapmak için bunları yapmaz. O bunları yapar çünkü bunlar onun gerçekliğidir, kimliğidir. Dolayısıyla olabilir sınırların ve anlamların ötesinde başka hayatların yaşanabileceğinin örneğini verirken hayatımızı yönlendirdiğimiz ve anlamlandırdığımız tüm belirlenimlerin altını dinamitler, belirsizleştirir.

B- Şiddet ve Egemenlik İlişkisi

1. Suç Ve Ceza İnkileminde Zorbalığa Karşı Şiddet

Foucault'ya göre, on dokuzuncu yüzyıla kadar ciddi her ceza bir işkence, şiddete dayanan bedensel bir cezalandırma içermiştir. İşkence hem bir yasal sorgulama yöntemi hem de bir infaz yöntemi olarak suçun hakikatinin ortaya çıkarılmasında ve bu hakikatin infazı izleyenler tarafından suçlunun bedeninde tanınmasında kullanılmıştır.⁴² Ancak bunun ötesinde halka açık olarak yapılan işkence ve infazın, yani suçluya uygulanan şiddetin, yasal işlevi yanında bir de siyasi işlevi vardır: “İşkencenin ‘aşırılıklarında’ tüm bir iktidar ekonomisi” gizlidir.

Egemenliğin tahakküm biçimi olan bio-iktidarın getirdiği bir başka yenilik; iktidarı yasayla özdeşleştiren eski iktidar biçimlerinin tersine, yasanın giderek arka plana geçmesi, onun yerine iktidarın belirlediği normların ön plana çıkmasıdır. Daha doğrusu, yasalar varlıklarını sürdürmüş ancak giderek daha çok norm biçiminde işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla, burjuva toplumunun bir ürünü

⁴² Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şiddet, Yapı Kredi Yayınları, 7. basım, İstanbul 2010, s. 117

olan bio-iktidar, sonuçta bir normalizasyon toplumu oluşturur, bireyleri norma uymaya zorlayan, onları normalleştiren bir toplum.⁴³ Gerçekleşen yeni hareketin gerçek amacı aslında yasadışılıkların cezalandırılmasını ve bastırılmasını düzenli ve tüm toplumu kapsayan bir işlev haline getirmek; daha az cezalandırmaktan çok daha iyi cezalandırmak; belki daha az sert, ancak daha evrensel daha sorunlu bir biçimde cezalandırmak; cezayı veren ve uygulayan iktidarı toplumsal gövdeye daha derinlemesine yerleştirmektir.” Suçla ilgili yeni bir iktidar politikası oluşmuştur.⁴⁴ Ve şiddet egemen bireyin bağımlı bireye uyguladığı eski zamanların basit şiddeti değil; artık sistemin uyguladığı yeni bir şiddettir.⁴⁵

Benjamin, Avrupa hukukundan bahseder. Bu hukukun bir çıkarı vardır: Bireysel şiddeti yasaklar ve suçlar; çünkü şu veya bu yasayı tehdit ettiği için, bireysel şiddet hukukun şiddetinin tekeli altına alınmıştır. Kendi çıkarı için hukuk düzeni, bireysel şiddeti kendi egemenliğinde tutar; yani otorite olarak şiddet tekeline sahiptir. Tanımadığı şiddeti yasadışı sayar. Meşru ve meşru olmayan şiddet ayrımıyla bizi başbaşa bırakır. Bu şiddetin tekeli o halde, devlete verilmiştir.⁴⁶ Benjamin'e göre bireylerin tüm doğal amaçlarının, az ya da çok şiddet aracılığıyla gerçekleştirilmeleri halinde, yasal amaçlarla çatışması gerekliliği, günümüz Avrupa hukukunun genel maksimi olarak formüle edilebilir. Bu maksimden yola çıkarak diyebiliriz ki hukuk bireylerin elindeki şiddeti hukuk sisteminin altına oyan bir tehlike olarak görmektedir. Yasal amaçları ve yasal yetkeyi hükümsüz kılan bir yetke olarak mı? Kesinlikle hayır, çünkü öyle olsaydı şiddetin kendisi değil, yalnızca yasadışı amaçlara yönelen şiddet mahkum edilirdi. Doğal amaçlar bir yerlerde hala şiddet aracılığıyla gerçekleştirildiği sürece bir yasal amaçlar sisteminin var olmayacağı öne sürülecektir.⁴⁷ Şiddet hukukun kökeni ise, hukuk sistemi içindeki en yüksek şiddetin gerçekleştiği yerde, hukukun kökenlerinin açıkça ve korkutucu bir biçimde ortaya çıkıvereceği rahatlıkla öne sürülebilir.

⁴³ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, a.g.e., s. 121-122

⁴⁴ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, a.g.e., s. 19

⁴⁵ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, a.g.e., s. 194

⁴⁶ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, a.g.e., s. 435

⁴⁷ Besim F. Dellaloğlu, Fikir Mimarları Dizisi-4 Benjamin, Say Yayınları, 3. basım, İstanbul 2013, s. 87

İlkel hukuk sistemlerinde ölüm cezasının, oldukça "ölçsüz" bir biçimde mülkiyete tecavüz suçları için bile uygulandığı gerçeği de bununla uyum içindedir. Bu noktada amacı tecavüzü cezalandırmak değil yeni bir yasa koymaktır. Çünkü hukuk kendisini, yaşam ve ölüm üzerindeki şiddet uygulaması sayesinde, diğer tüm hukuksal uygulamalarda olduğundan daha ciddi bir biçimde doğrular.⁴⁸

Genet'ye göre, egemen olanlar, isyan dahil her şeyi denetleme arzusundadır. Bir isyanı denetlemek, onu engellemektir. Oldukça yakın zamanda, Batılı güçler Filistinlilerin bir vatana ve bir toprağa ihtiyaçları olduğunu sonunda kabul ettiler, ama hiçbir zaman bütünüyle dikkate alınmayan bir kabüldü. Devletlerin isyan tehditi olarak gördüğü göçmenlerin hakları konusundaki adaletsizliklerin üstü kapatıldı. "Burjuvazi için göçmen bir emekçi kas gücü bile değildir, doğal olarak ruhsal, duygusal niteliği de yoktur. O, kendi kas gücünün ciro edilebilir emek ürününe dönüşmesinden başka birşey değildir. Şu kadar değer eden, şu kadar getiren sekiz saatlik çalışmadır."⁴⁹ Şiddetin kurumsal ve / veya kişisel her türüyle doğrudan, açıkça sağlanan şey, öncelikle zamanın kullanımıdır. Modern tahakküm ilişkileri insanın bedenini en başta çalışmanın, üretmenin kutsanmasıyla esir alır. Lafargue, Tembellik Hakkı adlı eserinde, Villermé'nin, ağır hapis hükümlülerinin sadece on saat ve Antiller'deki kölelerin dokuz saat çalıştıklarını, oysa 1789 Devrimi'ni gerçekleştirmiş ve o şatafatlı İnsan Hakları'nı ilan etmiş olan Fransa'da işçilerin günde 16 saat çalıştıklarını belirttiğini anlatır.⁵⁰ "Çalışın işçiler, çalışın. Toplumsal serveti ve kendi yoksulluğunuzu arttırmak için çalışın. Çalışın ki daha da yoksullaşıp daha çok çalışmak ve tekrar yoksullaşmak için bazı nedenleriniz olsun. İşte bu, kapitalist üretimin acımasız yasasıdır."⁵¹ Çalışma ilişkileriyle insanı sömüren modern çalışma etiğinin dayandığı temel düşünce, kişinin yaşamak ve mutlu olmak için başkalarının değerli bulduğu ve karşılığını ödemeye hazır

⁴⁸ Besim F. Dellaloğlu, a.g.e., s. 93

⁴⁹ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 125

⁵⁰ Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, Çev. Ceylan Özçapkın, Alakarga Yayıncılık, 1.basım, İstanbul 2013, s. 20-21

⁵¹ Paul Lafargue, a.g.e., s. 22

olduğu bir şey yapması gerektiğidir.⁵² Genet bu yaratılmış algıya kulaklarını tıkar, hem ahlaki hem de iktisadi çıkarlar tarafından kutsanmış "çalışmaya" karşı, beş parasızlığı, aylaklığı, serseri yaşamı kutsar. Genet dilencilik, hırsızlık, fahişelik yaparak hayatı boyunca bu kapitalist sistemin zorbalığına karşı, klasik ahlakın onayladığı hukukun suç saymadığı hiçbir işten para kazanmaz. İktidar, otorite ve bahsettiğimiz çalışma etiği gibi modern devletin ayırdedici unsurlarından olan şiddet araçlarının tekeline⁵³ de karşı çıkar. Şiddet yanlısı olarak tanıtılmaya, kendisinden öyle söz edilmesine de itiraz etmez.

Genet insanlardaki öğretilmiş, bilinen şiddet algısını yıkar. Şiddeti nötr bir kavram olarak görür. Bir insanı düşürmek amacıyla itmek de şiddettir, düşmekte olan birini tutmak da.⁵⁴ Ancak daha çok zorbalıkla ilgilenir. Modernizm yaşamın her anında bireye şiddet uygular. Egemenin şiddetini "zorbalık" olarak nitelendirip, bu durumu şöyle açıklar:

"Zorbalık en beklenmedik biçimlere bürünür, ilk anda zorbalık olarak ortaya çıkarılmayan biçimlere: düşük kirali toplu konutların mimarisi, bürokrasi, kelimenin –gerçek ya da bilinen anlamda- yerine rakam koyma, trafikte yayaların yavaşlığına oranla hıza verilen ayrıcalık, makineyi kullanan insana göre makinenin üstünlüğü, adetlere üstün gelen yasaların düzenlenmesi, cezaların sayısal artışı, herkesin çıkarına olan bir bilgiyi engelleyen gizli tutma alışkanlığı, karakollarda tokatın yararsızlığı, polisin esmer tenlilere sen diye hitap etmesi, bahşiş karşısında dalkavukça yerlere kadar eğilme, kaz adımlarıyla yürüme, Haiphong'un bombalanması, kırk milyonluk Rolls-Royce..."⁵⁵

Toplumsal sözleşmeyle, doğal durumdan devletli topluma geçişle oluşmuş; kamusal/özel, beden/zihin dikotomileriyle birlikte tanımlanan yaşama karşı çıkar. İnsanın varoluş edimi yani özgürlüğü bedensel ve zihinsel ayrımın olmadığı bütünlüğünde, birliğindedir. Ona göre, asıl kötülük amaç araçlardan ayrıldığında işlenmiştir. Bir yanda amaç ve diğer yanda buna varacak araçlar olduğu anda,

⁵² Şebnem Gökçeoğlu Balcı, Tutunamayanlar Ve Hukuk, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 34

⁵³ Şebnem Gökçeoğlu Balcı, a.g.e., s. 34

⁵⁴ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosis Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 76

⁵⁵ Jean Genet, a.g.e., s. 77

olası iki ahlaki konumla karşı karşıyayızdır: Ya amaç araçları haklı kılar ya da hiçbir amaç gerçekleşmesi sağlayacak bazı araçlara hoşgörü göstermez. İki yorum da mümkündür, çünkü eylem ikiye bölünmüştür. Gerçekte, sürekliliği içinde bir eylem vardır ve amaç araçlarından ayrılmaz. Eyleme yeni bir bakış yöneltmek yerine, sözel bir klişe kullanılmaktadır.⁵⁶ Şiddeti doğal bir olgu sayan doğal hukuk tezi, şiddeti tarihin bir ürünü olarak gören pozitif hukukun karşı kutbunda yer alır. Eğer doğal hukuk eldeki hukuku amaçlarını eleştirerek yargılayabilirse, pozitif hukuk da evrilen hukuku araçlarını eleştirerek yargılar. Eğer amaçların ölçütü adaletse araçların ölçütü de yasallık olacaktır.⁵⁷ Genet şiddetin kullanımı açısından amaç-arac ikilemine sıkıştırılmış hukuki dayatmaları kabul etmez. Derrida Gewalt'ın (şiddet) kurucu şiddet ve tutucu şiddet olarak iki ayrı anlama geldiğini söylerken; Benjamin bu ikisinin tamamen ayrı olmadığına değinmektedir; çünkü kurucu şiddet bazen diğeri tarafından "temsil edilebilmektedir" ve tutucu şiddet ile yeniden tekrarlanabilmektedir.⁵⁸ Batı siyasal sistemi düalist bir yapıya sahiptir: nomos ve kurlsızlık, yasal hak ve saf şiddet, yasalar ve olağanüstü hal tarafından güvence altına alınacak yaşam biçimleri. Bu öğeler birbirinden ayrı durdukları sürece aralarındaki diyalektik işler, ama olağanüstü hal kural haline geldiğinde, oluşan belirsizlik egemenliktir. İşte Benjamin'in bahsettiği yer burasıdır. Egemenlik, şiddet ile hukuk arasındaki belirsizlik noktasıdır, şiddetin hukuka karıştığı ve hukukun da şiddete bulaştığı eşiktir.⁵⁹ Özgürlük ve eşitlik gibi evrensel ilkelerden bahsedilirken, bunun bedeli de, özgürlüğümüzü elimizden alan şiddeti durdurmanın şartı olan, şiddet ile kaynaklanan kurucu hukukun oluşturulmasıdır.⁶⁰ Genet'nin egemenliği ise tam da bu noktada, meşruluğunu şiddetten alan egemenliğin karşısına ileride bahsedeceğimiz "devrimci" şiddeti koyarak belirir.

⁵⁶ Jelloun, Tahar Ben: Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 124-125

⁵⁷ Besim F. Dellaloğlu, Fikir Mimarları Dizisi-4 Benjamin, Say Yayınları, İstanbul, 3. basım, 2013, s. 84-85

⁵⁸ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şiddet, Yapı Kredi Yayınları, 7. basım, İstanbul 2010, s. 433

⁵⁹ Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s. 47

⁶⁰ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şiddet, Yapı Kredi Yayınları, 7. basım, İstanbul 2010, s. 436

Genet devletlerin diğer devletler, azınlıklar veya halklar üzerinde uyguladığı zorbalığı onamaz elbette. Özellikle Fransa'nın Kuzey Afrika lkelerinde uyguladığı sömürge politikasına amansızca saldırır. Ancak Sovyetler Birliği'ni Amerika Birleşik Devletleri ya da Avrupa ile bir tutmaz. Sovyetler Birliği Genet'nin kınamalarından muaftır, zira o dönem Filistinliler'i desteklemektedir ve bu yüzden (milyonlarca çalışma kampı kurbanına rağmen) zorba sayılmaz.⁶¹ Emperyalizm az gelişmiş ülkelerin bütününden bir yatırım ve piyasa sistemiyle yararlanmaktan ibarettir. Oysa Sovyetler Birliği'nin her koşulda belirgin hedefi, azgelişmiş ülkeleri daha doğru bir politik bilince taşımak ve elbette bu politik bilince vardıklarında onları silahlandırmaktır. 1977 yılında Sovyetler Birliği'nin hala sömürgeci tek ülke olduğu ileri sürülürse, 1946'dan beri Amerika Birleşik Devletleri'nin bayraklarına iki yıldız, yani iki eyalet daha ekledikleri karşılığı kolaylıkla verilebilir. Her koşulda, Sovyetler Birliği Batı toplumundan tamamen farklı türde bir toplum gerçekleştirmeye çalıştı. Her iki toplum için de aynı referans noktasını kullanmak güçtür. Sovyetlerden ve totaliter rejiminden nefret ettiği halde onu Sovyet politikasını savunur görme, Genet'nin kendisiyle çelişen biri olabileceğini dşndrtebilir. Ancak onun kaygısı, provoke etmek, şaşırtmak, söylenmemesi gereken şeyi söylemektir. Bu politik tavrını İkinci Dünya Savaşı için yaptığı yorumda da gözlemlemek mümkündür:

"1939 yılında İngiltere ve Fransa Almanya'ya karşı savaş ilan ettiler. Resmi gerekçe: Dantzig'te Polonya'nın maruz kaldığı tehlikeyi uzaklaştırmak ve Avrupa'yı ve Nasyonal-Sosyalizm'den kurtarmak. Başardılar. Ama bedeli neydi? Altmış milyon l!"⁶²

⁶¹ Stephen Barber, Jean Genet, ev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s.142

⁶² Stephen Barber, a.g.e., s. 142

2. Zorbalığa Karşı Bir Şiddet Deneyimi : "RAF"

Genet, Şatila ziyaretinden önce, Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) hareketine verdiği destek, muhalif gruplarla girdiği üç ittifakın sonucusudur. Bu ittifak, Genet'nin şiddet ve toplum arasındaki ilişkiye dair fikirlerini en açık şekilde ifade etmesine vesile olur ve Genet'ye, Fransız medyası tarafından yoğun bir şekilde saldırılır. Şatila'daki Filistinliler şiddetin kurbanıyken, Batı Almanyalı sanayici ve politikacılara (tesadüfen yollarına çıkan polisler ve şoförleri de içine alan) suikastlar düzenleyen RAF ise devrimci strateji olarak şiddeti onaylıyordu. RAF'ın Filistinlilerle –gergin de olsa- ilişkisi vardı ve Genet'nin desteği bu şekilde sağlanmıştı. Jean-Paul Sartre, hapsedilen grup liderlerini ziyaret etmiş olsa da, verdiği desteği açıkça dile getiren sadece Genet'ydü. Genet'den hareketin lideri Andreas Baader'in hapisane yazıları ve mektuplarına (daha önce George Jackson için yaptığı gibi) bir önsöz yazması istenmişti ve yazı 2 Eylül 1977'de, Le Monde gazetesinin baş sayfasında yayımlandı. Bundan üç gün sonra RAF, Batı Alman Sanayici Hanns-Martin Schleyer'i kaçırdı ve olay, Schleyer'in ölümüyle sonuçlandı. 17 Ekim 1977'de örgütün hapisteki liderleri –Baader, Gudrun Ensslin ve Jan-Karl Raspe- hücrelerinde asılmış olarak bulundu.⁶³

Genet'nin Le Monde'da yayımlanan makalesinin başlığı “Şiddet ve Zorbalık”tı. Genet, yazısında, RAF'ın –Batı Almanya'nın siyasi ve askeri nüfuz bölgeleri gibi belirli hedeflere yönelik ve tüm dünyada baskı altındaki toplulukların özgürleştirilmesi için bir araç olarak gördüğü- olumlu “şiddeti”ni ve başta Batı Avrupa ve Amerika olmak üzere egemen güçlerin uyguladığı kitlesel ve keyfi dayatmalarla somutlaşan, kınanması gereken “zorbalığı”ni birbirinden ayırır.⁶⁴ Genet için şiddet yaşamın kendisinde var olandır:

⁶³ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 77

⁶⁴ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 142

"Herhangi bir hayati olayı düşündüğümüzde, biyolojik olan en dar anlamına göre bile olsa, şiddet ve hayatın aşağı yukarı eş anlamlı olduğunu anlarız. Filizlenen ve donmuş toprağı yaran buğday tohumu, yumurtanın kabuğunu çatlatan civcivin gagası, kadının döllenmesi, bir çocuğun doğması şiddet suçlaması ile ilgilidir. Ve kimse çocuğı, kadını, civcivi, tomurcuğı, buğday tohumunu tartışma konusu etmez."⁶⁵ "RAF" (Rote Army Fraktion) açılan dava, onun şiddeti konusundaki dava bal gibi gerçek, ama Federal Almanya ve onunla birlikte tüm Avrupa ve Amerika kendilerini aldatmak istiyorlar. Belli belirsiz bir şekilde, herkes biliyor ki bu iki kelime, şiddet ve dava, bir üçüncüsünü gizliyorlar: zorbalık. Sistemin zorbalığı. Ve şiddete açılan dava zorbalığın ta kendisi."⁶⁶

Genet için zorbalık büyük olduğu, dava utanç verici olduğu ölçüde, şiddet kaçınılmaz ve zorunlu olur. Zorbalık kırıcı olduğu ölçüde, hayat olan şiddet, kahramanlığa varasıya katı ve talepkar olur, İşte Andreas'ın bir cümlesi: "Şiddet ekonomik bir potansiyeldir." Zorbalık; "özgürlüğe son veren ve bunu özgür bir gerçekleştirme edimini inkar etme veya durdurma isteğinden başka sebep olmaksızın yapan teatral hareket veya hareketler" dir.⁶⁷

Genet'ye göre, topluma karşı gösterdiği şiddetli direnç RAF'a mutlak bir özgürlük ortamı sağlıyordu: örgüt liderlerinin hapsedilişiyse toplumsal bir zorbalığın örneğiydi: "Zorbaca hareket özgür edimi kıran hareketti."⁶⁸ Şiddet ve zorbalık arasında bu ayrımı yaparken, cümlenin şiddet kullanan insanlara karşı suçlayıcı işlevini kaldırmadan, bir kelimenin yerine bir başkasını koymak değildir söz konusu olan. Daha ziyade, gündelik bir hükmü düzeltmek ve iktidardakilerin, kendi rahatlıkları için, kelime hazinesini canlarının istediğı gibi kullanmalarına – daha önce yaptıkları gibi, zorbalık kullanırken halen yaptıkları gibi; zorbalık kelimesinin yerine "yanlışıklar" veya "yol kazaları" diyorlar- izin vermemek söz konusudur.

Ona göre zorunlu şiddet örneklerinin sayısız olması gibi, zorbalık olayları da sayısızdır çünkü zorbalık her zaman şiddetin karşısına çıkar. Hayatın ta kendisi

⁶⁵ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 76

⁶⁶ Jean Genet, a.g.e., s. 78

⁶⁷ Jean Genet, a.g.e., s. 78

⁶⁸ Jean Genet, a.g.e., s. 76

olan kesintisiz bir dinamiğin karşısına. Elbette ne kadar sayıp döksek, zorbalığın büründüğü ve kendini onlar aracılığıyla dayattığı çok çeşitli görünümleri andıran olayları tüketemeyiz. Ancak Genet için devrimci şiddetin sürdürdüğü hayatın tüm o kendiliğinden şiddeti, örgütlü zorbalığı mat etmeye yetecektir.⁶⁹

Makalenin yayımlanmasından birkaç gün sonra, Genet hayatında daha önce hiç karşılaşmadığı düzeyde bir öfkenin hedefi olacaktı. Genet'nin makalesine gösterilen tepki, Avrupa'nın bam teline bastığına işaret eder nitelikteydi. Batı Alman devrimcilerin eylemlerini, imajlarını, dillerini sorgulayan pek az yazar ve sanatçı vardı. Kopan gürültü, Genet'nin birkaç yıl suskun kalmasına sebep oldu.⁷⁰ Terörizm Avrupa hükümetlerinin takıntısı olmuştu. Mayıs 1968'den sonra, muhalefetin yöntem ve çehre değiştirdiği biliniyordu. Kapitalist sistem gerçekten tehdit edilmemişti, ama sistemin aktörleri, sonuna kadar gitmeye kararlı bu gençlerin hedef hattındaydı. Genet, bütün basını okumasına rağmen, bu yeni durumu değerlendirememişti ya da bu durumun, Alman devrimci grubuna sempatisini gösterecek kadar etkin olduğunu sanıyordu.⁷¹

Makalenin yol açtığı genel aleyhtarlık bir haftadan fazla sürdü ve gazetelerin sayfaları öfkeli tepkilere ayrıldı. Alman basını çığırından çıkmıştı. Herkes Genet'nin “kellesini” istiyordu. Bu Avrupa'nın ifade özgürlüğü konusundaki sınavlarından biriydi. Genet tecrit olmuştu, tek başınaydı. Piyesleri boykot edildiğinde ya da filmi yasaklandığında, bu durum onu kışkırtıyor, ayak diremeye teşvik ediyordu, polemiğin göbeğinde olmak hoşuna gidiyordu. Bu onun marjinal, asosyal, ahlakdışı yanıydı; eski hırsız eski mahkum, kimseden korkmayan homoseksüel tarafıydı. Ama 1977'de basının linç ettiği kişi başka bir adamdı, yorgun biriydi, bu son kavgayı sürdürmeye kesinlikle hazır olmayan biri. Bu sefer Genet yıkılmış ve umutsuz, onuru zedelenmiş, sembolik kurşunlarla delik deşik edilmiş, mutlak yalnızlığını yeniden keşfeden bir Genet'ydı. İç sızlatıcıydı, hatta

⁶⁹ Jean Genet, a.g.e., s. 77

⁷⁰ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 144

⁷¹ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 75

oldukça patetik. Kabahatli ya da ciddi bir hata yaptığı için pişman olmuş bir çocuk gibiydi. Arkadaşı Ben Jelloun'a “Anlıyor musun, ben yalnızım, her zaman yalnızdım, benim arkamda ne bir kurum var, ne üniversite, ne parti, ne ordu... Ben kesinlikle yalnız bir adamım. Ve her yandan saldırıya uğradığım bir arenanın ortasındayım... Önceleri daha savaştıkandım, bugün ise düşmanlarımdan hep burada olduklarını ve benim postumu istemekte tereddüt etmediklerini görmek beni şaşırtıyor”⁷² dediğinde aslında kendi yenilmişliğini değil, Avrupa'nın düşünce özgürlüğüne yer vermeyen tutumu karşısındaki hayal kırıklığını anlatıyordu. Bu kriz ortamında Tahar Ben Jelloun Genet için, kendi deyimiyle hiçbir zaman terörizmi aklamayan buna karşılık, daima herkesin sırt çevirdiklerinin yanında olmuş bir yazardan yana güçlü bir şekilde taraf tuttuğunu beyan eden “Jean Genet İçin” adlı kısa bir makale yazar, Genet'nin onayını -ve hatta ısrarını- aldıktan sonra *Le Monde*'un ikinci sayfasının başında “Fikirler” sayfasında yayımlar. Ortalık adım adım yatışsa da, bu önsözün bıraktığı kötü izlenim zihinlerden silinmez. Ve bu, sonradan, Genet'nin Filistinliler için sürdüreceği mücadeleye sapkın ve acımasız bir şekilde zarar verecektir.⁷³

Genet'ye göre sertliğin amacı yoktur, şiddetin ise bir amacı vardır, hatta birden çok. Şiddeti, kabaca, genellikle yaşam olarak adlandırılan olguyla özdeşleştirir. Şiddetsizlik denen şeyin de, örneğin Gandhi'ninkinin, olağanüstü bir iç şiddet gerektirdiğini söyler. Bir insanın İngilizlere görünüşte pasif tarzda karşı koyabilecek yeterli gücü kendi içinde bulabilmesi için, giriştiği her şeyi, açık grevleri, dualar, vaazlar vb. mümkün kılan iç bir şiddet olmalıdır.⁷⁴ Genet şiddetin kimi zaman sertliğe (zorbalık) dönüştüğünü kabul eder ancak belli bir anda saf sertliğin de olumsuz olmaksızın olumlu ve hatta üretken olmasının mümkün olabileceğini, yaşamı üretebileceğini ifade eder. Bu değişkenliğin adaletsizliği de getirebileceği riskini kabul eder. Şiddetin nasıl yozlaşabileceğini, boşa çıkabileceğini ve saf bir sertlik olabileceğini bilmektedir. Özellikle kurumların

⁷² Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 75

⁷³ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 78

⁷⁴ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 77

bireylerde dolaysız sertlik geliştirme eğiliminde olduklarını, şiddetin yaşamın devam etmesi kaygısı olmadan saf sertlik (zorbalık) halini aldığını düşünmektedir.

Modernizmde oluşturulmuş dilin, kavramların, anlamlandırmanın dolayısıyla dilsel pratiklerin, iletişim kurumlarının, elbette edebiyatın iktidar tarafından sistem menfaatine yönelik biçimlendirildiğini ifade eder. "Zorbalık Ve Şiddet" adlı makalesinin ardından teröristlerin savunusunu yaptığı düşünülen Genet, burjuva basınının 'terörist' olarak adlandırdıklarını tıpkı Cezayirliler gibi, tıpkı Filistinliler gibi (Filistinliler İsrail için önce olamayan insanlardı, sonra terörist, sonra da Filistinli oldular) üç ay sonra 'geçerli muhatap' olarak adlandıracağını, terörizmin kurumların içinde var olduğunu; örneğin bize, seçme şansını bırakmadan, herhangi bir eylemi, herhangi bir insanı belirtmek için bir söz dağarı yaratan kurumlaşmış bütün hareketlerin içinde var olduğunu belirtir. Genet terörü, "ben sekiz yaşındayken, bana 'Alman, işte düşman!' dendiğinde beni teröriste ediyorlardı. Gerçek terörizm, devrimcileri silaha sarılmaya yönelten derin nedenlerin üstünü örten şeydir." diyerek betimlerken burada amaç ve araç ahlaki ikilemine deyinir. Şiddet araçtır sadece. Kullananın amacına göre değer kazanabilir. Oysa zorbalık, başlı başına bir amaçtır. Tüm hayatını zorbalık karşıtı olarak yaşayan Genet için zorbalığın iyisi olamaz. Devlete karşı şiddet yoluyla mücadele olan "terörizm" ise elbette her zaman mahkum edilir.

Kamuoyu terörizm eylemiyle kendini bağdaştıramaz; yalnızca ulusal bir harekete bağlı kaldığı sürece terörizm, belli bir noktaya kadar kabul görür. Devrimci hareketler ancak milliyetçi oldukları ölçüde başarıya ulaşır ve bütün tarihsel etkilerini buradan alırlar: Bu yasaya göre milliyetçilik, yirminci yüzyılda tarihsel bir kitle dinamiğinin koşuludur; bu yasa, terörizm için de, tüm diğer eylem biçimleri için de geçerlidir. Komünist partiler, milliyetçi taleplerin tümünü veya bir kısmını üstlendikleri ölçüde tarihsel bir eylemde bulunabilmişlerdir. Kendini henüz ne bağımsızlığı ne de devlet yapısı olan bir milliyetçiliğin ifadesi olarak gören ve bu hakları elde etme mücadelesi veren terörizm sonuçta kabul görür. İsrail devletinin kurulmasından önceki Yahudi terörizmi, Filistin terörizmi ve de İrlanda terörizmi: Şu veya bu eylem tipine çok düşman olunsa da bu

terörizmin ilkesine temelde karşı çıkılmaz. Buna karşılık, tamamıyla reddedilen şey, bir sınıf adına, siyasi bir grup adına, bir öncü adına, marjinal bir grup adına, "falanca şeyi elde etmek için adam kaçıyorum, bomba atıyorum ve birini ölüme tehdit ediyorum", diyen terörizm hareketidir.⁷⁵ İktidar burada ikiyüzlülüğünü gösterir. Agamben'e göre insan hakları ihlallerinin "terörle mücadele" adı altında meşruluğunun kurulması, Batılı uluslararası hukuk kurumlarının terörle mücadele adı altında sivil halklara uygulanan şiddet karşısındaki aczleri, hukukun ve yasanın iktidarı temsil eden hukuksal amaçlara yönelik askıya alınmasından başka bir şey değildir.⁷⁶ İşte burada Benjamin'e göre sorun, şiddetin yasaların dışında ya da ötesinde olduğu -yasaları ortaya süren şiddet ile yasaları koruyan şiddet arasındaki diyalektiği parçalayabilecek bir şiddet- bir gelecek olsalığını nasıl kurabileceğimizdir. Benjamin bu şiddeti "saf", "ilahi" Genet ise "devrimci" diye adlandırır.⁷⁷ Bu devrimci şiddet Genet için, siyasi gelişimin normal kalıplarını kıran ve dolayısıyla da bu kalıplar için öngörülen stratejileri yıkan bir oluşumun her daim imkan dahilinde oluşunu bilerek iktidarın en zayıf ve direnişin en verimli olduğu yeri keşfetmektir.⁷⁸

⁷⁵ Michel Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 163

⁷⁶ Aykut Çelebi, Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Metis Yayınları, 1. basım, 2010, s. 241

⁷⁷ Michel Foucault, a.g.e., s. 172

⁷⁸ James W. Bernauer, Foucault'un Özgürlük Serüveni, Bir düşünce Etiğine Doğru, Ayrıntı Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul 2005, s. 274

III. Genet'de Egemenliğin Sınırlarının İhlali

A- Hakları Yeniden Düşünmek

1. Bir İfade Özgürlüğü Olarak Genet'de Beden Ve Homo - Erotizm

İçinde yaşadığımız toplum cinsel özgürlüğü, doğrudan ya da dolaylı olarak, önemli ölçüde sınırlandırıyor. Elbette Avrupa'da artık homoseksüeller infaz edilmiyor ancak özellikle eşcinsellerin eşit yurttaşlık hakkının tanınmadığı Türkiye gibi ülkelerde; Diyarbakır'da eşcinsel olduğu için ailesi tarafından öldürülen R.Ç davasında olduğu gibi sıkça nefret cinayetlerine rastlamak mümkün. Ya da hakem Halil İbrahim Dinçdağ örneğinde olduğu gibi cinsel eğilimi nedeniyle eşcinsel bireyin çalışma hayatından dışlanması veya devlet televizyonu TRT'nin geçtiğimiz Mayıs ayında yapılan Eurovizyon şarkı yarışmasında Finlandiya'yı temsil edecek şarkıcının eşcinsel öpücük protestosunu yayınlamamasıyla uyguladığı sansür örneğinde olduğu gibi, bizzat devletin cinsiyet ayrımcılığı yapması gözlemlenmekte. Son zamanlarda da Fransa, Belçika, Brezilya gibi ülkelerde eşcinsellere yasal evlilik yolunun açılması (Eşcinsellerin evlenme hakkının olması eşcinsellere karşı bir asimilasyon mudur? Geleneksel normları kuvvetlendirir mi, evlilik ve aileyi dönüştürür mü? gibi tartışmalar süregelse de) gibi, 20 Eylül 2011'de ABD ordusunda eşcinsel askerlerle ilgili 'Sorma, Söyleme (Don't Ask, Don't Tell) politikasının tedavülden kalkması ya da Amerikalı Erkek İzçiler Topluluğu'nun (The Boy Scouts of America) yüz yıllık geleneğini bozup eşcinsel izcilere kapılarını açacak olması vb. gibi olumlu gelişmelere tanık oluyoruz. Ancak homoseksüellik üzerindeki tabu henüz bütünüyle kalkacak gibi değil. Bu homoseksüellik tabusu, en azından dolaylı olarak kişinin karakteri üzerinde etkide bulunuyor; örneğin onun belli bir dilsel olanağını reddediyor, onun toplumsal kabulünü reddediyor ve homoseksüel alışkanlıklar konusunda ona hemen günah işlediği bilinci veriyor. Homoseksüellik tabusu, homoseksüellerin her yerde infazına kadar gitmese de yalnızca homoseksüellerin alışkanlıkları üzerinde değil herkes üzerinde ağır bir etki

taşıyor, öyle ki heteroseksüellik de belli bir biçimiyle bu tabunun etkisinden kaçamıyor.⁷⁹

Yunan ve Roma toplumları ile on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda cinsellik ve üreme arasındaki ilişkiye yapılan vurgu yirminci yüzyılda yerini cinselliğin doğrudan üremeyle ilişki kurulmadan bireysel kişiliğimiz, davranışlarımız açısından değerlendirilmesine bırakmıştır. Eşcinsel davranışın on sekizinci yüzyılda önemli bir sorun olmamasının nedenlerinden birisi, bir insanın çocuğu varsa, bunun dışındaki davranışlarının pek önem taşımadığı görüşüne bağlıydı. On dokuzuncu yüzyılda ise cinsel davranış bireysel kendiliğin tanımlanması açısından önem taşımaya başlar. Ve bu yeni bir durumdur. On dokuzuncu yüzyıldan önce yasaklanmış davranışların, çok ağır biçimde cezalandırılırsalar bile, daima bir aşırılık olarak, bir "libertinaj", çizmeyi aşmak olarak değerlendirildiğini görmek çok ilginçtir. Eşcinsel davranış, yalnızca doğal davranışta bir aşırılık türü olarak, belli sınırlar içinde tutulması çok güç bir şey olarak değerlendiriliyordu. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren, eşcinsellik gibi davranışların anormallik sayılmaya başlandığını görüyoruz.⁸⁰

On sekizinci yüzyıldan itibaren artık yaşam bir iktidar nesnesi haline gelen yaşam ve bedendir. Eskiden sadece tebaa vardı, malları hatta hayatları ellerinden alınabilen hukuksal tebaa vardı. Şimdi, bedenler ve nüfuslar var. İktidar özünde hukuksal olmaya son verdi. Tam olarak on sekizinci yüzyıldan itibaren cinselliğin nasıl kesinlikle temel bir parça haline geldiğinin görülebileceği apaçık ortadadır; çünkü, aslında, cinsellik çok kesin olarak bedenin bireysel disiplinleri ile nüfusun düzenlenmesi arasındaki eklem noktasına yerleşmiştir. Cinsellikten yola çıkarak bireylerin gözetlenmesi sağlanabilir.⁸¹ Bir cinsel ahlak kuralını dayatan yasalar söz konusu olduğunda, bu özel bir öneme sahiptir. Çünkü günlük yaşamın yinelenen ve ihtiyaç duyulan bir parçası olarak cinsellik, diğer "adi" suçlardan

⁷⁹ Michel Foucault, *Sonsuza Uzanan Dil*, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 276

⁸⁰ Michel Foucault, *Özne Ve İktidar*, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 132

⁸¹ Michel Foucault, a.g.e., s. 152

ayrılır.⁸² Bu yüzden iktidar tarafından cinselliğin düzenlenmesi, insanlar üzerinde kurulacak tahakkümün bel kemiğini oluşturur.

On sekizinci yüzyılda, özellikle ortaokullarda yeni yetmelerin cinselliğinin niçin tıbbi, ahlaki, hatta neredeyse birinci dereceden önemli siyasi bir sorun haline geldiği anlaşılır; çünkü bu cinsellik denetimi dolayısıyla –ve bahanesiyle– öğrenciler, yeni yetmeler, yaşamları boyunca, her an, uykudayken bile gözetlenebilirler. Demek ki cinsellik, bir “disipline etme” aracı haline, biyo-siyasetin temel unsurlarından biri haline gelecektir; ama diğer yandan nüfusun üremesini sağlayan cinselliktir ve doğum oranı ile ölüm oranı arasındaki ilişkiyi cinsellekle, bir cinsellik siyasetiyle değiştirebiliriz. On dokuzuncu yüzyıl sonunda cinsellik artık toplumu bir üretim makinesi haline getirmek için birincil önemdeki siyasi bir parça haline gelmiştir.⁸³ Biyo-siyasetin öznesi haline gelen insanın cinselliğinin kuşatılmışlığı, Genet'nin varoluş mücadelesinin de odak noktasını oluşturacaktır.

Yirminci yüzyıl cinsellik tarihine baktığımızda, bilimsel araştırmaların eşcinselliği kimi zaman akıl hastalığıyla, kimi zaman öğrenilmiş davranış bozukluğuyla açıklamaya, eşcinsel eğilimli bireyler üzerinde deneyler yaparak onları "iyileştirmeye" çalıştığını görürüz. Genet yaftalanmaya ve toplum dışına itilmeye çalışılan homoseksüellik konusunda dayatılan bu bilme ve yaşama biçimlerini reddeder. Çünkü hiçbir şey bilmiyordur. Bu konuda ne biliyoruz? diye sorar. Bir erkeğin sevişmek için şu ya da bu pozisyonu neden tercih ettiğini bilmiyoruzdur. Çünkü eşcinsellik, gözlerinin rengi, ayaklarının sayısı gibi ona verilmiş bir şeydir.⁸⁴ Küçük bir çocukken diğer oğlanların üzerindeki etkilerini keşfeder, kadınlar ise onu hiçbir zaman çekmemişlerdir. İşte ancak bu çekiciliğin bilincine varduktan sonradır ki eşcinselliğini, kelimenin Sartre'cı anlamında, özgürce “seçer”, “karar kılar”. Başka ve daha basit bir deyişle, eşcinselliğin toplum

⁸² H. L. A. Hart, Hukuk, Özgürlük ve Ahlak, Çev. Erol Öz, Dost Kitabevi Yayınları, 2. basım, Ankara 2011, s. 29

⁸³ Michel Foucault, a.g.e., s. 153

⁸⁴ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 12

tarafından kınandığını bile bile buna razı olması gerekmiştir.⁸⁵ İleriki yıllarda Albert Dichy, Pléiade dizisinden çıkan Genet'nin Tiyatro Eserleri'ne yazdığı kronolojide, o dönemde, okul müdürünün raporuna, "efemine görünüm" ve "macera romanları okumakla kafası karışmış bu çocuğun şüpheli zihniyeti" diye not düştüğünü yazar. Aslında durum çok basittir. Onu homoseksüel yapan şey ne macera romanları ne de fiziksel görünümüdür. Doğal bir gerçekliktir bu. Bundan ne kuşku duymuştur ne de onu "kötü yaşanmış Oidipus kompleksi!" diye düşünmüştür.⁸⁶

Genet ilgilendiği tüm oğlanlarla sevişir. Ama sadece sevişmekle kalmaz yaşamış olduğu serüveni onlarla yeniden kurmaya çalışır; bu serüvenin simgesi piçlik, ihanet, toplumun reddi ve yazıdır ve o işlediği suçlarla, homoerotik yazıları ve eşcinselliğiyle, yani toplumun tüm normlarının dışında kalarak aslında yine topluma dönmeyi amaçlar. Modern hukuk ve normlar kamu huzuru, düzeni ve toplumsal birlikteliğin korunması için farklı olanı yok sayarak özgürlükleri kısıtlarken, Genet aslında toplum için topluma karşı durur, ihanet eder. Onun amacı, herkesin özgürce yaşayabileceği toplumu yaratmak için bizden istenen fedakarlıkların, bizi daha refah mutlu bir toplumda yaşatacak kısıtlamaları ve dayatmaları kabul etmemizi sağlayan kuralları, algıları yeniden düşünmemizi sağlamaktır. Onun topluma dönüşü sınırlarını zorlamak, elimizdeki en iyi olanağın bu olduğu yalanına kanmamaktır. Çünkü cinselliğiyle kurduğu ilişkinin biçiminin toplumdaki bağımsız olmadığını, olamayacağını bilir. Eşcinsellik, eşcinseli yasadışı konumuna yerleştirdiği için, onu toplumsal değerleri yeniden gözden geçirmeye zorlar ve genç bir oğlanla ilgilenmeye karar verdiğinde, onunla düz bir şekilde ilgilenmeyecektir. Normal bir toplumda zorunlu olan, hem akılla hem yürekle ilgili tutarsızlıklar konusunda onu bilgilendirecektir.⁸⁷

⁸⁵ Jean Genet, a.g.e., s. 12

⁸⁶ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 82

⁸⁷ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 26

Genç bir otomobil yarışçısı olan, Jackie Maglia'yla olan birlikteliği de bu sorumluluğu barındıracaktır. İşe araba çalmakla başlayan ve sonra bir çeşit alçalmayla, ne olursa çalmaya devam eden Jackie için Genet, onun hayat biçiminin yarış olması gerektiğini çok çabuk anlar ve ona arabalar satın alır. 21 yaşına geldiğinde eskiden asker kaçağı olan Jackie artık bir yarışçıdır ve çalmıyordur. Otomobil yarışçısı olmasının ve toplum tarafından bu yeni haliyle kabul edilmesinin sorumluları hırsızlık, asker kaçaklığı ve benim der Genet. Ona göre Jackie kendini öldürerek, kendindeki temel şeyi gerçekleştirerek topluma geri kazanılmıştır.⁸⁸

Kendini gerçekleştirmenin, neyse o olabilmenin yollarından biri de cinselliktir Genet için. Bedenini tanıyarak cinselliğini öğrendiği hapisanelerden Fresnes'de, 1942'de hırsızlıktan hapis yatarken yazmaya başlayan Genet, sınırlı sayıda basılıp gizlice dağıtılan "Mahkum Edilen Adam" adlı şiiriyle edebiyat dünyasına girer. Bir arkadaş tarafından kahverengi saman kağıda basılan ve 20 yaşındaki bir katile, Maurice Pilorge'a ithaf edilen kitapçık, Genet'nin Baudelaire'in şiir mirasını eşcinselleştirme çabası özel olarak eşcinsel okur kitlesini hedeflemişti. Haziran 1981'de yayımlanan, Hubert Fichte ile yaptığı bir röportajda, Genet, 1942-1946 yılları arasında küçük ama nev-i şahsına münhasır şiirlerini yazarken, Baudelaire Nerval, Rimbaud ve Mallarmé'nin yapıtlarını kalpten bildiğini ve sürrealistler yerine ilham kaynağı olarak bu şairlere baktığını söyler. Hayali ülkelere günahkar yolculuklar vaat etmekte Baudelaire'in Le Voyageur (Yolcu) ve Rimbaud'un Le Bateau Ivre (Sarhoş Gemi) şiirlerinin uyanışını takip eden bir şiir. Şefkat ve gaddarlık, transvesti ve herif, hepsi, sadece eşcinsel aşkı kutsamakla kalmayıp bunu tabu olan herşeyle bağlayan Genet'nin kuvvetli betimlemeleriyle on ikişer hecelik şiirlerinde buluşuyordu. Aslına bakılırsa yeraltı dünyası ile kendini bu kadar özdeşleştiren Genet, yazarken kendini bir suçluya dönüştürüyordu. Hırsızlıktan mahkum olmuş, aynı cürümü işlemeye devam ediyordu; sadece betimlemeleriyle kurduğu hayallerde değil, aynı zamanda sözcükleri çalabileceğinin farkındalığıyla. Genet'nin ilk yaratıcılık taşkınlığı, yazmanın da

⁸⁸ Jean Genet, a.g.e., s. 26

başlı başına bir cürüm olabileceğini keşfetmesiyle tetiklenmişti. Her ne kadar tutuklanmadan istediği her şeyi yazabilecek olsa da pornografi yayımlamak hala bir suçtu. Sadece özel siparişe basılan kitapları, yine de otoriteler tarafından cezalandırılma tehdidi ile karşı karşıyaydı, sadece dünyayı edebiyat üzerinden sarsmanın verdiği hazzı artırmaya yaramıştı. Bir ilk kitap olarak Mahkum Edilen Adam, geleneksel formları miras alırken, şiir için kabul edilebilir sayılan konulara tabu yıkıcı ve karakteristik bir yumruk sallamıştır. Genet ilk kitaplarını cinsel hüsrana bir yanıt olarak yazdığını ve Edmund White'ın "yalnız mastürbatör" olarak tanımladığı figürün, şiirinin çekirdeğini oluşturduğunu söylemişti. Mahkum Edilen Adam'da, Genet zevk içinde cinsel tercihlerine ses verirken, mastürbasyon ve yaratıcı ifade arasında bağlantı hakimdir. Ondan önce bir tek Verlaine oral seks hakkında böylesine aşık bir biçimde yazmaya cüret etmişti. Sansürsüz ve özür dilemeden oral seksi anlatan Genet bunu asla Cocteau'nun gördüğü gibi müstehcen görmüyordu. Lirik erotizm, öfke ve meydan okumadan güzellik yaratmakta üstün olduğu araçtı.⁸⁹

1940'lı yılların şartları göz önüne alındığında, Genet'nin romanları Fransa'da büyük bir şaşkınlık yarattı. Genet'nin konumundaki hiçbir yazar, beyaz ve siyah erkekler, Nazi askerlerle Fransız milisler ve yaşayanlarla ölümler arasındaki eşcinsel birleşmelere ayrıntılı biçimde yer vererek, müstehcen veya aykırı kabul edilen alanlara pervasızca adım atmamıştı. Cenaze Töreni'nde, bir Fransız delikanlıyla yaşadığı yoğun cinsel ilişkiyi Hitler'in kendi ağzından anlatan bölümler okuyucuyu afallatmış ve dehşete düşürmüştü. Ama hepsinden önemlisi, (1960'larda cinsellik alanında dünya çapında bir etki yaratan ve ABD'de eşcinsellere özgürlük hareketinin miladı sayılabilecek) 1969 New York Stonewall isyanının ve yine aynı dönemde, Tokyo'nun Shinjuku bölgesinde yaşanan cinsel özgürlükçü ve devrimci deneyimin en büyük ilham kaynaklarından biri, suçlu aşıklarının penislerini saplantı haline getiren Divine figürüydü.⁹⁰

⁸⁹ Jack Kerouac, Jean Genet / "The Condemned Man"'in (Mahkum Edilen Adam), <http://cyberzenarchy.wordpress.com/> adresinden alınmıştır.

⁹⁰ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 91-92

Genet'nin cinsel edimlerinin kaynaklandığı dürtüler, akıllardaki cinsellik imgelerini değiştirerek müstehcenlik ve pornografi tanımlarını sarstı. Başta ABD olmak üzere, Genet'nin eserlerine karşı başlatılan sansür ve hukuki engelleme girişimleri, girişimde bulunan kurum ve iktidarların baskıcı yapısını, onları alay konusu haline getirerek gözler önüne serdi. Genet'nin, eserlerine karşı uygulanan yasaklama girişimleri karşısında takındığı tavır, sansür organlarını daha da hiddetlendirdi; Genet, durum karşısında oldukça kayıtsız (her şeyden öte, Genet eserlerinin pornografik olarak nitelenmesi ve başta kendisi tarafından kışkırtıcı bulunması arzusundaydı) davranarak, eserlerini dava edenleri usançla hor görüyordu. Genet'nin müstehcenliği, iktidar sistemini, özgürlükçü veya çürütücü bir şekilde sorguluyor ve altüst ediyor; pornografisi ise, toplumsal düzenle daimi çatışmasının farklı bir boyutunu oluşturuyordu.

Genet'nin romanlarında, penis baskındır. Kalın üniformanın, takım elbisenin veya başka bir giysinin altından kendini belli eden muazzam bir büyüklüğe (romanların el altından satılan ilk baskılarında, karakterler tanıtılırken, penislerinin tam ölçüsü de verilmekteydi) sahiptir; ağza ya da kıça yöneldiğinde meni salgılar ve müthiş bir şekilde boşalır. Penis, ne zaman ceza gerektiren bir suç ya da ihanet gerçekleşecek olsa sertleşerek, suçluluğu ve aykırılığı pekiştiren görkemli bir varlık halini alır; Genet, roman karakterlerinin penislerini, şehrin karanlık bölgelerinde, demiryolu viyadüklerinin altında ve okyanusa nazır umumi parklarda serbest bırakır. Genet'nin kendisinin de anlatıcı sıfatıyla dahil olduğu romanlarda, penis, saklı olduğunda bile daima üstün bir mutluluk kaynağıdır: Diğer tüm kaygıları siler ve dünyayı oburca içine çeker.

Anüs ise, onun tersine, çok daha kasvetli bir varlık ve çaresiz bir ilgi odağıdır (Cenaze Töreni'nde, milis Riton, Paris çatılarında geçirdiği günlerin ardından beraberindeki Alman askerleriyle ilişkiye girmeden önce aceleyle anüsünü temizlemeye çalışır.) Penisle temasından sonra taşkınca kan, meni ve dışkı salgılar. Anüs, her küçük hareketin farkında olan bir göz ve aynı zamanda bu duyarlığın merkezine yönelen tüm dikkatle (hem Genet'nin karakterlerinin hem

de okurların dikkati), bakışın odak noktasıdır. Romanlarının yoğun cinsellik içeren sahnelerinde anüs, şeffaf bir araç, kırılğan bir paravan ya da şiddetle delinen bir göz; ihtişamlı, belirleyici bir unsur olarak vurgulanır.⁹¹

Son olarak, Un Chant d' Amour'da, Genet sözsüz bir şekilde penis görüntüsüne yer verir (daha yaşlı mahkumu canlandıran oyuncunun penisine yakın çekim yapmaktansa, filmde başka bir karesi olmayan tiyatro yönetmeni André Reybaz'ın büyük penisini kullanmayı tercih eder). Penis, mahkumların birbirlerine duman üflediği hücre duvarındaki deliğe yavaşça sokulur ya da gardiyanın mazgaldan kendilerini gözetlediği sırada başka bir mahkum tarafından kavranarak mastürbasyon yapılır.

Genet suskunluk döneminin ardından yazdığı eserlerde (okurlar için ilham verici, Genet içinse yıpratıcı) müstehcenliğin aşırı kullanılarak tüketilmesi üzerine, yeni provokasyonlar ve fikirler bulup çıkaracaktır: Sonraki yapıtlarında, mimari ve heykeltçilikte, hareket halindeki insan bedeninin güç ve temsil dinamiklerini de sorgulayacak; nihayetinde, terörizm üzerine yazdığı siyasi yazılarda çoğunluğun aşırı bulduğu farklı bir provokasyona yönelecektir. Fakat penis ve anüsün birdenbire kaybolduğu (Rembrandt üzerine yazdığı deneme gibi) daha sonraki çalışmalarında bile bu unsurlar bir an için bile olsa Genet'nin yazılarına sızarlardı.⁹²

Cenaze Töreni'nde, Hitler'i eşcinsel ilişkiye girerken betimleyen, Alman işgal güçlerinin üyeleriyle cinselliğe dayalı bağıntılar kurup Fransız sivillerin gördüğü canavarca muamelelerden sorumlu Almanları yücelten Genet, sistemin kendisinde yarattığı cinsel çağrışımlar hariç asla faşizm saflarında yer almaz. Faşizm ona göre düşünsel ve pratik açıdan tümüyle cinsel bir sistemdir. Haksız sayılmaz; faşizmin fallik ve anıtsal güce hayranlıkla belirlediğini, bize yine en iyi faşist yönetmen Leni Riefenstahl göstermiştir. 1934'teki Nüremberg toplantısının - Hitler'in talebi üzerine-, filme çekilişi olan "İradenin Zaferi", iğrenç fallik imgeleminde ısrarcıdır; baştan sona dek ataerkinin sembolü olarak penis yüceltilir, performansı, makinenin gücüyle eşitlenir sapkınca. Genet'nin eserleri, devasa

⁹¹ Stephen Barber, a.g.e., s.

⁹² Stephen Barber, a.g.e., s. 93

penislere sahip olan ve bu bedensel üstünlüklerinin kendilerine kendi doğrularını belirleme hakkı verdiği karakterlerle doludur. Kendisi ise bu gücün, penisin egemenliği altında ezilmekten, aşağılanmaktan zevk duyar. Penis öyle baskındır ki, kitaplarının el altından satılan ilk baskılarında, karakterlerinin penis ölçülerini santimi santimine verir Genet.⁹³ Militarize güçler ve Nazi subayları onda müthiş bir baştan çıkma yaratır:

“Polis komiserinin rozetini görünce dayanılmaz derecede heyecanlanıyordum. Benim için bu metal cismin, erkeklik sembolü bir işçinin elindeki çakmağın, bir askerin kemer tokasının ve bıçağın keskin tarafının büyük tahrik edici gücü vardı.”⁹⁴

Genet'nin, mastürbasyonun yazmanın fiziksel karşılığı olduğu, azgın cinsel fantaziye yakarışı sadece ilk yazılarında da değil vizyona çıkan tek filmi *Un chant d'Amour*'da⁹⁵ da (*A Song Of Love*, 1950) zihnini meşgul eden tema olacaktı. *Un chant d'Amour*'daki karakterler, tek işlevi hapsedilmiş insanların cinsel saplantıları ve çapraşık iktidar ilişkilerine dekor oluşturmak olan karanlık duvarların ardındaki mahkumlardır. Filmde cezalandırılmaya dair hiçbir iz ya da davranış yoktur; gardiyanın mahkumlardan birini tartaklaması ve silahını ağzına sokması bile iki hücreyi ayıran duvarda mucizevi bir şekilde açılmış bir delikten, bir kamış aracılığıyla ağızdan ağıza üflenen sigara dumanı ya da bitişikteki hücrede kalan mahkumun dikkatini çekmek için duvara vurulan bir yumruğun ve sertleşmiş bir penisin kullanılması gibi, mahkumların seksüel uyarılma ve çaresizlik belirten diğer jestleriyle içiçe geçen esrik bir cinsel edim olarak verilir. Filmdeki en acımasız şiddet eylemleri baştan çıkarmaya dair sahnelerdedir. Gardiyan, cezaevi koridoru boyunca yürüken bir mazgaldan diğerine geçtikçe, kışkırtıcı ve arsızca cinsel pozlar takınan mahkumlar görür; her mahkum kendine, hapisanedeki toplumsal cezanının ulaşamadığı bir dünya yaratmıştır. Fakat filmde, hapisane yaşamının tekdüzeliği, tekrardan ibaret oluşu da vurgulanır; (Genet'nin

⁹³ Stephen Barber, a.g.e., s. 93

⁹⁴ Jean Genet, *Cenaze Merasimi*, Çev. Ahmet Şensulay, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2009, s. 114

⁹⁵ Jean Genet'nin yazıp yönettiği 1950 yapımı film, <http://www.youtube.com/watch?v=ZXCjb66Ls4o>

Montmartre günlerinden kalma ortağı tarafından canlandırılan) Kuzey Afrikalı bir mahkum, (Lucien S n maud'un canlandirdiğı) daha genç ve kibirli mahkumu sigara ikramıyla cezbedip, ayartmakta başarılı olduğu zaman dahi baştan çıkartmanın sürekliliği için yeni bir yol bulmaya çalışmanın gerginliğiyle yumruğunu avucuna vurmaya devam eder. Filmdeki her sahne cinsel haz ile iktidarsızlık arasındaki sonsuz salınımı vurgular.

Papatakis'in tuttuğu tasarımcıların gece kulübünde kurduğu cezaevi hücrelerinin duvarları pürtüklü, dengesiz (filmin bir yerinde sallandıkları görülür) birer paravan gibidir ve bir anda ortadan kayboluverirler: Kuzey Afrikalı mahkum, gardiyan tarafından dövüldüğü sırada, mekan birdenbire mahkumun d şleminde veya zihninde, genç mahkumu takip ettiği ve sonunda tuzağa düşürdüğü bir ormana dönüşüverir; gardiyan tabancısıyla onu döverken, mahkum, başka cinsel evrenler ve bedensel temasları düşünür, zifiri karanlıkta anal seks yapan çıplak erkek bedenlerini gözünün önüne getirir. Genet'nin romanlarında olduğu gibi, filmde de beden, çiçekler aracılığıyla dönüşüm geçiren kırılğan ve geçişimli bir maddedir: Gardiyanın hayalinde, bir karakter diğerinin ağzından iek alır, elden ele, bir hücre penceresinden diğerine geçirilen g ller cezaevinin dış duvarına doğru savrulurlar.

Genet'nin imgeleminden çıkmamış tek Şey o duvardır; filmin sonunda, gardiyan Sant  Cezaevi'nin heybetli ve aşılmaz görünen duvarına doğru y r r. Filmin varlığına (yapılış tarihi gibi) dair bazı detayların bir hücre ya da cezaevi duvarına yazıldığı final sahnesi, seks ve direniş eylemlerini silinmez Şekilde kazıma ve aynı anda iktidar ve cezalandırma girişimlerini de yok etme arzusunu dile getirir. Yapımından sonraki yıllarda, Un chant d'Amour'un varlığı, her Şeyi yutan toplumsal yapıya ve yargı mekanizmasına karşı yürütülen muhalefetin kırılğan bir aracını (pek çok gösterimle yıpranmış film makarasının sel loiti) temsil eder hale gelir. Film sık sık sansüre uğradı, özellikle de Amerika'da gösterildiği yerlere polis tarafından vahşi baskınlar düzenlendi. (Genet tarafından film için yazılan hiçbir senaryo ya da metin bulunmadığı ve Genet film müziğine gerek görmediğinden) yalnızca görüntüleriyle var olan filmin kopyaları

koleksiyoncuların kırptığı sertleşmiş penis ve zorla açılan ağız kareleriyle yıllar boyu sürekli eksildi. Filmin 2003 yılında orijinal negatiflerinin dijital ortama aktarılması ve DVD olarak piyasaya sürülmesi, birden bire onu içe işleyen, karalanan veya tapınılan bir nesne olmaktan çıkardı.⁹⁶

Bir diğer filmi asla çekilmeyip sadece bir tasarı olarak kalan Ceza Kolonisi'nde, hapsetmek için kullanılan mekânlar ve bu mekânların cinsel gerilim ve parçalanmış görkemini oluşturan izlekleri, romanlarının da kilit kavramlarıdır. Filmlerindeki görüntüler de romanlarında olduğu gibi çoğu zaman kendi cinsel tahrik ve hazzı için kriz veya esrime anındaki erkek anatomisini canlandırır Bacon'un resimlerine benzer şekilde... Parçalanmış gövdeler, yırtılan ve yarılan tenler, bir hayvan gibi asılan kanlı, pembe çıplak et parçaları... Bacon "Ne zaman bir kasaptan içeri girsem, orada asılı duran hayvanın yerinde olmayışım beni hep çok şaşırtır" demiştir ya, işte kendini o askıya asan hayvan postuna bürünmüş insan Jean Genet'dir!⁹⁷

Genet'nin tiyatrosu da, tiyatronun doğasıyla çatışan isyancı bir tasarıdır. Madem ki insanın durumu akılla ve mantıkla açıklanamamakta ve gerçek adına sunulmuş olan bütün formüller keyfi ve uydurmadır, o halde tiyatro bu uydurma gerçeği yansıtmaktan vazgeçip onun uyumsuzluğunu göstermelidir. Bunu başarmanın en iyi yolu ise gerçeği parçalamak, yaşama ayna değil prizma tutmaktır.⁹⁸ Genet'nin başta genç bir ölünün anısına ithaf ettiği Paravanlar⁹⁹ olmak üzere oyunlarının tümü, genel kabul gören tiyatro anlayışının ve onu oluşturan öğelerin –seyirci, temsil biçimleri ve jestlerin sınırlılığı- karşı tezi niteliğindedir. Genelgeçer tiyatrosunun anlayışının aksine (tiyatro projelerinde antik Yunan tiyatrosunun esintileri görülse de, Genet kendisinin dışında hiçbir teatral performansa ilgi duymuyordu), Genet'nin tiyatrosu, tekrarı, aldatici veya avutucu temsili unsurları

⁹⁶ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 81

⁹⁷ Rather Dans Than talk, Jean Genet, <file:///C:/Users/admin/Desktop/Jean%20Genet%20%20rather%20dance%20than%20talk.htm> adresinden alınmıştır.

⁹⁸ Sevda Şener, Düünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Dost Kitabevi Yayınları, 6. Baskı, 2010 Ankara, s. 302

⁹⁹ Jean Genet, Paravanlar, Ayrıntı Yayınları, Çev. Sosi Dolanoğlu, 1. Basım, İstanbul 2007

reddeder. O, kendi oyunlarının, zamanın başlangıcından beri olduğu gibi ölümler dünyasına yönelmesini amaçlar. Oyunları yalnız tiyatronun özünü değil, çağdaş toplumsal dünyayı da reddeder.¹⁰⁰

Genet'nin tiyatro projeleri, romanlarının gölgesinde kalsalarsa da, edebi çalışmalarının başlangıç dönemine dek uzanır. Fakat Genet'nin tiyatro oyunlarına şevkle sarılması ancak 1955'te sessizliğini bozmasıyla gerçekleşti. O dönemde Genet roman yazmayı bırakmış ve tiyatro oyunları, romanlarındaki öfkeli abartıyı, iktidar ve kurgunun temsiline ve doğasına dair ufuk açıcı düşüncelere dönüştürme, tarihin değişkenliğini, bu değişkenliğin yıkıcı sahne ve jestlerle tarihi sorgulama gücünü sergileme ve hepsinin önüne geçen ölümü tasarımlama ve yeniden şekillendirme arzusunu gerçekleştirmenin yegane yolu olmuştur. Genet'nin tiyatro projelerinin çoğu, kısmen, itici konuların derinlemesine işlenmesi ve dönüştürülmesi için –kaçınılmaz felaketlerin anlatımına küstahça bir biçim aşlamak amacıyla- dili kullanmasına bağlı olarak saplantılarını sürdürür.¹⁰¹

Öyküsü geri dönüşlerle anlatılan 16 yaşındaki katil için Meryem Ana, kilisenin aradığı yerde değil, kendisinin suçlu gibi görünen ama kirlendikçe aklanan çiçeğindedir. Saflığın simgesi çiçek, ne tuhaftır ki bu “kötü adam”ın ana leit-motiflerindedir. 1950 yılında çektiği, mahkûmların cinsel saplantı ve çapraşık ilişkilerini anlatan *Un Chant d'Amour*'da da romanlarında da bedeni, çiçekler aracılığıyla dönüşüm geçiren kırılmalı ve geçişimli bir madde olarak kurgular Genet.

1940'lı yıllarda yazdığı oyunlarda, Genet, romanlarında kuş bakışı dile getirdiği fikirleri detaylı olarak açmak için daha özlü karakterler yarattı. Bir hapisane hücrelerinde geçen *Sıkı Gözetim*'de, hapsedilmiş üç karakteri, artan cinsel gerilimlerini boşaltacakları yegane eyleme, cinayet işlemeye yönelten lanet ve dualardan oluşan ritim-vokale yer verilir.¹⁰² Genet başlıca esin kaynağı (Jacques Lacan için de ilham kaynağı olan) Papin kardeşler cinayeti olan *Hizmetçiler*'i

¹⁰⁰ Stephen Barber, Jean Genet, Çev. Sinan Okan, Güncel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2005, s. 95

¹⁰¹ Stephen Barber, a.g.e., s. 99

¹⁰² Jean Genet, *Sıkı Gözetim*, Çev. Yıldırım Türker, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2007

yazarken oyun için aldığı notlarda “seyirci de bir tür rahatsızlık yaratmayı” amaçladığını ifade eder. Artaud’un 1930’lardaki “Zulüm Tiyatrosu” gibi, Genet’in tiyatrosu da alışılmış tiyatro anlayışına ve seyirciye saldırı niteliği taşıyordu, ama Artaud’dan farklı olarak (Artaud projelerinin pek azını gerçekleştirirken, Genet’in oyunları tüm dünyada sahneleniyordu), Genet tiyatrosundaki provakasyon, seyircinin gözlerine ve duygularına saldırdığı kadar onları büyülüyordu da.¹⁰³

Zenciler’de bu belirleyici boşluk sömürge iktidarının etkisidir. Bu iktidarın Genet’in siyahı karakterleri tarafından reddi için önce ayinsel bir biçimde içselleştirilmesi/cisimleştirilmesi ve sonra kovulması gerekir. Genet, Zenciler üzerinde çalıştığı dönemde Fransız belgesel yönetmeni Jean Rouch’un 1954 tarihli The Master Madmen filminden derinden etkilenmişti. Filmde, İngiliz sömürgesindeki bir grup Batı Afrikalı işçinin trans halinde bir köpeği parçalayıp yiyerek sömürgeci efendilerinin acı bir taklidine soyundukları korkunç bir ayin konu ediliyordu: İşçilerin sömürgeciliğe boyun eğişi, içgüdüsel bir acımasızlık ve anlık bir cinnetle bastırılmıştı. 1950’lerin sonuyla 1960’ların başında Afrika’daki sömürge ülkelerin sömürgecilikten çıkma sürecinden önce yazılan Zenciler, henüz başlayan bu sürecin ileride yol açacağı kargaşayı kafalara kazır. On beş yıl sonra, Kara Panter Partisi’nin, Genet’yi Kuzey Amerikan toplumuna karşı girişilen harekete katılmaya çağırmasında Zenciler’in etkisi büyüktür.

Balkon’daysa, Genet devrim hareketini ve onun iktidar sistemleriyle ortaklığını inceler. Cinsel edimlerin kendisini çevreleyen kentte meydana gelen devrimci hareketlerin etkisini ikiye katladığı bir genelevde geçen oyun, temsil eyleminin doğasıyla tükenir: Hiçbir eylem/sahne özgün ve kesin değildir, hatta ölümün kendisi bile değişken ve çok yönlü bir akışla kuşatılmıştır. Genet notlarında oyunun, “İmge ve Yansımanın yüceltilmesi”ni amaçladığını aktarır.

1955 yılında yazdığı son oyun olan She’de aynı şekilde, temsilin gücünü sorgular, medya tarafından fotoğraflanan Papa figürünü alaya alarak, bu gücü olağandışı

¹⁰³ Stephen Barber, a.g.e., s. 100

ironiyle ele alır. Gülünç bir şekilde yarı çıplak olan ve küçük tekerleklerle hareket ettirilen Papa, Çiçeklerin Meryem Anası'ndaki fahişeler gibi tamamıyla yapay bir figür olarak resmedilir, ama buradaki yapaylık, yalnızca acımasız bir ironi ve maskesinin düşürülmesiyle savaşılabilen iktidarın tökezletilmesine yöneliktir.¹⁰⁴

Genet için yasaklanan cinselliğinin onaylanması pek de bir şey ifade etmez. O eşcinseldir ve eşcinselliğini yaşayamazsa kendi olamayacaktır. Onun özgürlüğü "Cinselliğimizi özgürleştirelim" istenci değildir. Sorun, daha ziyade, cinsel zevkin ne olduğunu, başkaldırıyla erotik, aşıkane, tutkulu ilişkilere girmemizin ne anlam taşıdığını ortaya koyabilmemizi sağlayan özgürlük pratiklerini belirlemeye çalışmaktır. Özgürlük pratiklerinin tamamlanmasıyla ilgili bu etik sorun, cinselliğin ya da arzunun özgürleştirilmesi gerektiğini olumlamaktan (ve bunu sürekli tekrar etmekten) daha büyük önem taşır.¹⁰⁵

Genet Filistin davasını çok önemser. Hatta onu geri kalan her şeyin teferruat olacağı şekilde önemser. Ne Humeyni Tahran'da iktidarı ele geçirdiğinde ve Şah rejimi üzerinde zafer kazanmasına yardım edenlerden bazılarını infaz etmeye başladığında, ne Küba'da, Sovyetler Birliği'nde, İran'da ve başka ülkelerde cereyan eden ve konuşulmaya başlanan eşcinsel avı sırasında, Genet bu olanlarla ilgilenmez. Fransa'da ya da başka bir yerdeki eşcinselleri savunan hareket ya da derneklere karışmayı asla kabul etmez.¹⁰⁶

1960'lardaki homofil hareketlerine (Homophile movement) destek olmaz, ancak Kara Panterler'e verdiği destek sırasında homoseksüel hakları konusuna karşı BPP'de (Black Panter Party) farkındalık yaratan Genet'dir. Partinin bazı üyelerinin homoseksüel karşıtı söylemlerine karşı çıkar. BPP'nin bu konuda kendi kendisiyle yüzleşmesine ve BPP gazetesinde bir özür niteleğinde olan makale yayınlamalarına vesile olur.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Stephen Barber, a.g.e., s. 102

¹⁰⁵ Michel, Foucault, Özne Ve İktidar, Ayrintı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 223

¹⁰⁶ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 130

¹⁰⁷ Empathy for the Devil : The Daimonic in Therapy A tribute to Jean Genet on the centenary of his birth, [http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil\[1\].pdf](http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil[1].pdf)

Varolan cinsellik imgelerini değiştirerek müstehcenlik ve pornografi tanımlarını sarsan Genet, iktidar sistemini, özgürlükçü ve çürütücü bir biçimde sorgulayarak alt üst eder; pornografisi ise toplumsal düzenle daimi çatışmasının farklı bir boyutunu oluşturur. O kadar ki 1986'da öldüğünde, isteği üzerine Fas'ta, bir yanında hapisane, diğer yanında genelev bulunan bir mezarlığa gömülür. İmgenin pornografisine dair tam da Genet'ce bir göndermedir bu.

2. İnsan Haklarını Yeniden Düşünmek; Yurttaş Haklarından İnsan Haklarına: Genet' nin Yersizyurtsuzluğu

Modernlik karşı-gelenektir; sözleşmelerin, görenek ve inançların devrilmesi, tikelliklerden çıkılarak evrenselliğe girme ya da doğal durumdan sıyrılıp akıl çağına adım atmadır. Liberallerle Marksistler aklın kullanımına aynı biçimde güven duymuş, hep birlikte modernleşmeyi engelleyen şeyler olarak niteledikleri - bunlar, Marksistler açısından özel sektörün karı, liberaller açısından da iktidarın keyfiliği ve korumacılığın tehlikeleridir- şeylere karşı saldırılarını aynı biçimde yoğunlaştırmışlardır.¹⁰⁸

Günümüzde modernliğin en görünür imgesi bir boşluk, kaypak bir ekonomi, merkezi olmayan bir iktidar, üretimden çok mübadele toplumu imgesidir.¹⁰⁹

Modernlik ancak özneyle aklın, bilinçle bilimin etkileşimiyle mevcutken, bize, bilimi yüceltmek için özne fikrinden vazgeçmenin, akılı özgür kılmak için duygu ve imgelemi susturmanın, tutkularla tanımlanan toplumsal kategorileri, yani kadınları, çocukları, emekçiler ve sömürgeleştirilmiş olanları, akılcılıkla özdeşleştirilen kapitalist bir seçkinler grubunun boyunduruğu altına sokmanın

adresinden alınmıştır. Genet bir gece - bu seyahatler süresince, her odada dört ya da beş kişinin kaldığı bir otelde- ağzında sigarası, üstünde pembe bir sabahlıkla boy gösterdi. Herkes Genet'nin delirdiğini düşündü ama o sadece homoseksüel karşıtlarına karşı mücadele ile ırkçılığa karşı mücadelede arasındaki benzerlikler üzerine bir tartışma yaratmak istiyordu.

¹⁰⁸ Alain Touraine, Modernliğin Eleştirisi, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Yapı Kredi Yayınları, 8. baskı, İstanbul 2012, s. 260

¹⁰⁹ Alain Touraine, a.g.e., s. 261

gerektiği fikri dayatıldı.¹¹⁰ Yüzyıl önce Weber, kanaat ahlakının karşısında sorumluluk ahlakının utkusuna çağrıda bulunuyordu. Bugün ise, hayranlık duyduğumuz kişiler iyi işçi, iyi yurttaş ve yararlı köle olmayı reddedenler ve bir dinsel inanç ya da insan hakları adına başkaldırmış/ayaklanmış olanlardır.¹¹¹

Aç olanın, yiyeceğin bol olduğu yere gitme arzusu rasyonel insandan beklenen doğal bir şeydir; bu insanların arzuları yönünde hareket etmelerine izin vermek de, vicdanın haklı göreceği bir şey, alınacak ahlaki tutumdur. İnkâr edilemez rasyonelliği ve etik doğruluğu yüzündendir ki rasyonel değerlere sahip çıkan dünya, aç ve yoksulların kitleler halinde göç ihtimalleri karşısında parmağını oynatmadan çaresiz bekliyor. Hareket özgürlüğü hakkında, küreselleşen dünyanın en büyük başarısı ve artan refahının teminatı olarak övgüyle söz edenler, aynı hareket özgürlüğü hakkını başkalarından esirgemek ihtiyacını duymaktadır.¹¹²

Agamben Homo Sacer'de, göçmenlerin modern ulus-devletin düzenlenmesi açısından çok kaygı verici bir unsur oluşturduklarını, çünkü her şeyden önce insanla yurttaş, doğumla tabiyet arasındaki bağı kopardıklarını, egemenliğin başlangıç kurgusunu tartışılır kıldıklarını söyler. Göçmen, kendisini perdeleyebilecek yurttaş maskesinden sıyrılmış, gerçek “haklara sahip insan” olarak sahneye çıkmıştır. Mülteci, haklara sahip insanı eksiksizce temsil etmesi gerekirken, tam tersine insan hakları kavramının radikal bir bunalıma girdiğini vurgulamaktadır.¹¹³

Bu vurgulamayı Genet de yapar: toplumda kendisine sunulmuş olan tüm zincirlerden rahatlıkla ayrışmayı sağladıkça, aile, vatandaşlık, görev, milli aidiyet, sağduyu, vicdan gibi hisler ve düşünceler anlam yitimi içinde erir.

¹¹⁰ Alain Touraine, a.g.e., s. 264

¹¹¹ Alain Touraine, a.g.e., s. 269

¹¹² Zygmunt Bauman, Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 3. basım, İstanbul 2010, s. 88

¹¹³ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. baskı, İstanbul 2005, s. 8

“Soyduğum birinin büyük üzüntüsüne ilk kez (en azından ben öyle sanıyorum) alayda tanık oldum. Askerleri soymak, ihanet etmek demekti, çünkü malını çaldığım askere beni bağlayan aşk bağlarımı koparmış oluyordum”¹¹⁴

Rüdiger Wischenbart, Jean Genet ile yaptığı bir görüşmede ona, adresinin olmamasıyla tanındığını söyler. Evet Genet'nin yersizyurtsuzluğu doğumuyla beraber başlamıştır ve tüm yaşamı başıboş dolaşmakla geçecektir. Serserilik onun için artık yaşamı süsleyecek bir ayrıntı değil, bir gerçeklik olmuştur.”¹¹⁵

Fransa'dan ilk ayrılışı sömürge ordusunda görev yapmak için gönüllü olduğu Şam'a gitmesiyle 1930 yılında gerçekleşir. Bu dönem, Açık Düşman'ın “Kronoloji” kısmında şöyle aktarılır: "Art arda birkaç kere gönüllü olarak orduya yazılmaların ve altı yıllık askeri hayatın ardından 1936'da firar etti ve ele geçmemek için Fransa'dan ayrıldı. Bir yıl boyunca, sahte kimliklerle Avrupa'yı dolaştı. Tutuklandı, hapse atıldı, sınır dışı edildi; İtalya, Yugoslavya, Çekoslovakya, Polonya, Avusturya, Almanya ve Belçika'dan geçti.”¹¹⁶

Edward Said, Genet'nin Fransa'ya karşı duyduğu öfke ve düşmanlığın nedenlerinin onun kişisel tarihinde aranması gerektiğini söyler. Fransa onu suçlu olarak görmüş ve mahkûm etmiştir. Bu anlamda Fransa, Genet'ye ve onun gibilere yer açmayan, yaşama şansı bırakmayan bir otorite simgesidir. Genet'nin Fransa aleyhinde yazdıkları, Paravanlar¹¹⁷ örneğinde olduğu gibi, hem kendini mahkûm eden bir hükümete yönelik bir saldırıdır, hem de Said'e göre, başka bir düzeyde, “Fransa, bir kere başarıya ulaşmış bütün toplumsal hareketlerin doğal olarak güçlendirdiği otoriteyi temsil eder.”¹¹⁸ Paravanlar, Said'e göre yalnızca Fransız kimliğini değil, kimlik kavramının kendisinin parçalara ayrılması, tahrip edilmesidir. Genet'nin daha sonra kaleme aldığı ve Kara Panterler ve Filistinliler

¹¹⁴ Jean Genet, Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, , 4. Basım, İstanbul 2012, s. 42-43

¹¹⁵ Jean Genet, a.g.e., s. 44

¹¹⁶ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, , 2. basım, İstanbul 2008, s. 209

¹¹⁷ Genet'nin “Cezayir Savaşı üzerine bir tefekkürden ibaret” olduğunu söylediği tiyatro oyunu. Cezayir'in adı oyunda açıkça geçmemektedir

¹¹⁸ Edward Said, “Jean Genet'ye Dair”, Geç Dönem Üslubu: Rüzgâra Karşı Edebiyat ve Müzik, Metis Yayınları, İstanbul 2008, s. 96

le beraberken yaşadığı deneyimleri aktardığı, 1986'da yayımlanan Sevdalı Tutsak adlı metni Said'e göre "Genet'nin her zaman kimlik ve ifade için bir güç olmaktan çıkıp ihlâlcı, yıkıcı ve belki de kasten kötü bir ihanet tarzına dönüştürmek istediği dil ile ilgilidir."¹¹⁹ Kimlik insana dayatılmış ve insanın da kendine dayattığı bir güç(lük)tür. Kimlik aracılığıyla toplumlar birbirini sömürür, insanlar dışlanır ya da otorite sahibi olmaya hak kazanır. Genet için tek bir kimliğe bağlanmak, atfedilen bir rolün içinde sabitlenmek kabul edilemez. Kimliğe karşı direnmek gerekir. Said, Genet'yi "kimlik kimlik dolaşan bir gezgin" olarak tarif eder. Bir devrimci davadan diğerine doğru seyahat eden bir göçebedir Genet. Önemli olan bu davanın da kendisi gibi hareket halinde olması, mücadeleyi sürdürmesidir. Mücadele nihayete erdiğinde ve mücadele eden topluluklar kurumsallaşmaya yüz tuttuğunda Genet o davayı terk etmeyi tercih eder. Kemikleşmeye meyilli bir yapı içerisinde kalması – ilgili yapı her ne olursa olsun– söz konusu değildir. "Genet'nin dayanışmasının hayati edimlerinden biri; varoluşu sürekli ve yoğun bir mücadele gerektiren diğer kimliklerle seve seve özdeşleşmesi olarak anlaşılır ve anlaşılmalıdır."¹²⁰

Kendini Fransa yurttaşı olarak görmez Genet. Öncelikle "Fransa kavramı tarafından" ezilmiştir çünkü. O, Fransa da piç olmuş, hırsız olmuş, ahlaksız olmuştur, dünyayı tanımadan önce kendi ülkesinde bir yurttaş olarak dışlanmaya başlamış, bunun doğal bir sonucu olarak da kendi mücadelelerine destek vermelerini isteyen "ayaklanmış halklara" yönelmiştir. "Elbette ki, isyan eden halklardan yana oldum," der Genet, "Ama bunu çok doğal olarak yaptım çünkü ben de tüm toplumu yeniden tartışma konusu yapmak ihtiyacımdayım."¹²¹ Toplumu yeniden tartışma konusu yapma ihtiyacı, destek verdiği birbirinden farklı siyasi hareketlerin Genet için neye tekabül ettiğine işaret eder.

¹¹⁹ Edward Said, a.g.e., s. 99

¹²⁰ Edward Said, "Jean Genet'ye Dair", Geç Dönem Üslubu: Rüzgâra Karşı Edebiyat ve Müzik, Metis Yayınları, İstanbul 2008, s. 96

¹²¹ Edward Said, a.g.e., s. 153.

Genet hiçbir topluluk veya hareketle herhangi bir aidiyet bağı kurmaz. Öyle ki siyasi hareketleri kendine mal etmeye ihtiyaç duymaz ya da entelektüelin siyasi işlevini ezilenlerin sesini duyurmak zannedip görev bilinciyle yola çıkmaz.¹²² Genet, “başkaları adına konuşmayı kendine iş edinmiş insanlar”dan değildir.¹²³ 1 Mayıs 1970’te Yale Üniversitesi’nde yaptığı bir konuşmada kendini Kara Panterler’den ayırdığı noktayı şu şekilde ifade eder:

"Burada ve başka yerde yaşama biçimim bir devrimcinin değil bir serserinin yaşama biçimi, âdetlerim bile yadırgatıcı, öyle ki bu ülkeye demir atmış, alışkanlıkları göçebelik olmayan, yasal denemelerle ve gerçek silahlarla kendini koruyan Black Panther Party adına konuşurken çok dikkat etmeliyim."¹²⁴

Filistin davası ile ilgili de "vatanları olmadığı için destekliyorum onları; bir devletleri, ordusu, polisi olduğu gün beni hiç ilgilendirmeyecekler."¹²⁵ dediğinde ortaya çıkan, halkların kendi kaderini tayin etme hakkına verdiği önemdir. Bununla beraber belirli bir biçime, iktidara, otoriteye her zaman karşı çıkan Genet'nin ulus-devlet yapılanmasını bir çıkış yolu olarak gördüğü düşünülemez. Ancak o her zaman ezilmişlerin yanındadır.

Genet kendisi üye olmazken, başkalarının yanısıra göçmen emekçilere de yardım etme iradesi ve olanağı olan tek partinin Fransız Komünist Partisi olduğunu düşünüyordu. Ancak yetmişli yıllarda Fransız solu göçmen haklarını savunmak için kesinlikle kılını kıpırdatmıyordu. Dört milyon göçmen emekçinin göze görünmediği dönemdi. Claude Mauriac, Sartre, Foucault ve Genet gibi entelektüellerin seferber olması için "petrol şoku" ve Marsilya'da ve Paca bölgesinde Mağriplilerin onar onar öldürülmesi gerekti.¹²⁶

¹²² Bu konu üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Michel Foucault, Entellektüelin Siyasi İşlevi, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000)

¹²³ Tınak içindeki ifade Deleuze’e aittir ve Foucault ile yaptıkları “Entellektüeller ve İktidar” adlı tartışmada, kendilerini temsilci olarak sunmak suretiyle reform hazırlayanlar için kullanmıştır. (Entellektüelin Siyasi İşlevi, s. 33)

¹²⁴ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman; Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, , 2. basım, İstanbul 2008, s. 40

¹²⁵ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 93

¹²⁶ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 129

Hiçbir yere aidiyet bağıyla bağlanmayan, belirli idealler etrafında ortaklaşmaya gitmeyen Genet'nin tüm ezilmiş ve dışlanmışlarla olan mücadele birlikteliği, bir çelişkinin varlığına işaret ediyor gibi görünebilir. Ancak Genet'nin hak savaşı içinde olanlarla olan bu dayanışması da kırılğan ve sürekli bir kopuş ve yenilenmeyi, dönüşmeyi içerir. Onun amacı modern sistemin kurallarını, kavramlarını tartışmaya açmak ve bu sorgulamanın kendini dönüştürdüğü şeyde katkıda bulunmaktır. Toplumunu yeniden tartışma konusu yapma ihtiyacı, destek verdiği birbirinden farklı siyasi hareketlerin Genet için neye tekabül ettiğine işaret eder. Sözgelimi, Filistinlilerin direnişine destek vermesi için Arap olması ya da Kara Panterler'e destek vermesi için zenci olması şart değildir. Zira onlarla kurduğu ortaklık, etnik köken ya da kimlik üzerinden işlemez. Cezayirliyle kurduğu ortaklık da yalnızca Fransa kavramı tarafından ezilmenin müşterek duygusuna indirgenemez. Bu noktada ezici kavramın illa ki Fransa olması gerekmez, İsrail ya da Amerika olması da fark etmez. Önemli olan yıkıcı karaktere sahip çıkmak ve kendine yer açmaktır. Nefes al(dır)mak ister Genet. Bunun için siyasi hareketleri kendine mal etmeye ihtiyaç duymaz ya da entelektüelin siyasi işlevini ezilenlerin sesini duyurmak zannedip görev bilinciyle yola çıkmaz.

Göstermek istediği bu dikkatin sebebi hareketi ve mücadelecilerini korumaktır. Kara Panterler'le arasında bir temsiliyet ilişkisi söz konusu bile değildir; yine de söyleyeceği her sözün, hareketin kendisine mâl edileceğinin farkındadır. Bir başka söyleşide Genet, kendini Kara Panterler'e yakın hissetme sebebinin onların "Beyaz dünyaya yönelttikleri kin" olduğunu dile getirir. Onların bir toplumu yok etme ve parçalama kaygılarından etkilendiğini ifade eden Genet, "çok gençken benim de böyle bir kaygım vardı ama onu tek başıma değiştiremezdim. Onu ancak biraz bozabilir, biraz yoldan çıkartabilirdim," der.¹²⁷ Tekil eylemlerine son verip, kolektif bir edim olan yazıyı ve sonrasında insan hakları mücadelesini seçmesi; örgütlenerek yapılacak eylemin yaratacağı yıkıma olan inancından kaynaklanır. Bu noktada dil önemli bir rol oynar. Genet dünyayı yoldan çıkarmayı "soylu"

¹²⁷ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, , 2. basım, İstanbul 2008, s. 50

Fransız dilini bozmakla denediğini anlatır. Ancak bunu argo kullanarak değil egemen sınıfın dili olan klasik dil ile, yani "işkenceciye işkencecinin diliyle" karşılık vererek yapar.¹²⁸

Toplumuna faydalı ve refah birey olmanın yolu kurallara uymaktan, ulusunu sevmekten, vatan için çalışmak ve üretmekten, oyunu kurallarına göre oynamaktan geçer. Oysa düzenli geliri, sabit bir evi, eğitimi, uğruna öleceği bir vatani ve böhürleneceği kahraman bir ulusu yoktur Genet'nin. Aylak, üretici düzen tarafından kullanılabilir olan potansiyelini harcayandır. Düzene entegre olmayı reddettiği sürece de tehlike arz edecektir. Deli veya hasta kisvesi altında ya da herhangi bir şekilde verimsiz ya da işe yaramaz kabul edilmediği sürece özgürlüğü seçmesi ya da toplumun dışında yer almak istemesi mazur görülmeyecektir. Kendi iradesiyle, akli başında ve sağlıklı haliyle bu yola sapanlara müsamaha gösterilemez. "Bu şekilde yaşamayı deneyenlerin," der Uhlmann, yani "hâlâ bizim aramızda yaşarken toplumumuzdan böyle bir mesafeyi elde etmiş insanların en belirgin özelliği, onlara serseri ya da aylak denmesidir." Aylaklığın açıkça suç kapsamına alınmış olduğunu hatırlatan Uhlmann, "Foucault, toplum dışında tehlikeli şekilde ve böylece kanuna aykırı olarak yaşadıkları görülen aylakları hapsedmenin bir aracı olarak özellikle yasalaşmış sayısız kanun örneği sıralar," diye de ekler.¹²⁹ Aylak yasal bir şekilde kapatılmıyorsa ıslah etmenin başka yolları bulunacaktır. La Haine 'de olduğu gibi sürekli kovalanacak, otoriteyle çatışıp suç işlemesi, yakalanması ve cezalandırılması için uğraşılacaktır.

68 Mayıs'nda işçi ve öğrencilerle birlikte hareket eden Genet, yalnızca bu süre boyunca Fransa'dan nefret etmediğini ve karşısında "milliyetçilikten kurtulmuş", zarif denebilecek "gülümseyen bir dünya" gördüğünü anlatır.¹³⁰ Çünkü Genet'nin Fransa'sı bir tek o zaman, otoriteyi temsil eden dar kılığında sıyrılmış, bozguncu düşüncelere yer açmış, duvarları yıkıp yollara geçit verebilmiştir.

¹²⁸ Jean Genet, a.g.e., s.193

¹²⁹ Antony Uhlmann, Molloy, gözetim ve sınırlar: Beckett ve Foucault, Çev. Suat Kemal Angı, Siyahi, Sayı 4, İstanbul 2005

¹³⁰ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 37

Son romanı olan ve yaşlı bir aşırı solcunun yazdığı “terörist” bir metin olarak yuhalanan Sevdalı Tutsak’ta, on yıl önce bir gece kendisiyle ilgilenen yaşlı Filistinli kadında bilge anne imgesini arar. Farklı insanlar biçiminde bir görünüp bir kaybolur romanlarındaki anneler. Çünkü babası belirsiz, annesi gerçek bir sır olan Genet’yi tanımlayan, kınayan ve hapseden dil, annesinin kendini terk edişi ve reddetmesiyle kurulmaya başlar.¹³¹

Birey, toplumsal sistemin işleyişini sağlayan bir öge olmaktan, özne olarak Öteki’yle olan ilişkisi sayesinde kurtulur ve kendi kendisinin yaratıcısı ve toplum üreticisi olur.¹³² Modernliği en iyi tanımlayan ne teknik ilerlemeler, ne de tüketicilerin giderek artan bireyciliğidir, özgürlük talebi ve bu talebin insanı mutlak bir araca, bir nesneye ya da bir yabancıya dönüştüren her şeye karşı kendini savunmasıdır.¹³³ Genet kendisine kitaplarından veya tiyatrosundan bahsedildiğinde oldukça kayıtsız davranır. Göçmen işçilerin tehlikede olduğunu öğrendiğinde ise tepki gösterir.¹³⁴ Fransa’nın yeni-sömürgeci politikası ve göçmen işçilerle ilgili tutumu üstüne konuşurken Fransa’daki ırkçılık hakkında şunları söyler:

“Ben Fransa’da daima, onun en sık ama en değişken dokusu olan bu ırkçılığı yaşadım. Ben küçükken, Yahudilerden nefret ediliyor ve Faslılar ile Senegalliler, siperdeki düşmanları temizleyenler, pek seviliyordu. Fransızların sömürge fetihleri boyunca süren saldırganlığına nerdeyse doğal bir ırkçılık eklendi. Saldırganlık neredeyse gülünç bir duruma düşünce, geriye ırkçılık ile en aptalca yollarla ondan yararlanma saplantısı kalır. “Açlıktan geberen bu işçileri kullanalım” dan sonra, “kara kafaları başımızdan atalım”.¹³⁵

¹³¹ Genet, Jean. Sevdalı Tutsak, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2005

¹³² Alain Touraine, Modernliğin Eleştirisi, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Yapı Kredi Yayınları, 8. baskı, İstanbul 2012, s. 290

¹³³ Alain Touraine, a.g.e., s. 296

¹³⁴ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 89

¹³⁵ Jean Genet, a.g.e., s. 94.

Fransa'nın bu göçmen politikası karşısında Genet Fransız halkının kendiliğinden, işgal sırasındaki bir takım komünistler ve aristokratlar gibi davranıp tehdit edilen işçilerden yana tutum geliştirebileceğini, "sahte kimlikler sağlanır, göçmenler gizlice barındırır, bazı rahipler onlara yardım eder, şebekeler kurulur, memurlar göz yumar ve Fransa'ya belki Danimarka denir"¹³⁶ sözleriyle anlatmaya çalışır.

Genet hakkındaki anti-semitist iddialara karşı, "yaklaşık on yıl kadar onun yanında bulunmuş ve çok derin sohbetler, tartışmalar yapmış biri olarak, Genet'de hiçbir zaman ırksal düzeyde bir nefret hissetmediğimi ileri sürebilirim" der Tahar Ben Jelloun. O, İsraili yöneticilerin kibrinden nefret ediyordu ve İsrail'e kendisine ait olmayan bir toprağı işgal eden herhangi bir devlet muamelesi yapıyordu.¹³⁷

Genet metinlerini ve adını Filistinlilere vermeye hazırdı; ama meçhul kimliğini korumaya da kesinlikle önem veriyordu. Tahar Ben Jelloun'a "bildiğin gibi, bir yere sahip olmak isteyenlerin yanında olmama rağmen, ben bir yere sahip olmayı reddediyorum." demişti. Tabutu üzerinde göçmen işçi yazan, çuval bezinden bir torbaya sarılan Genet, uygun bir ifadeyle: ulusal kimliği olmayan ve herhangi bir kimlik arzulamayan daimi bir göçmen ve tam ifadeyle bir "ozan"dı.¹³⁸

Ona yazma tutkusunu tekrar veren yalnızca Filistin davası olmuştu. Yazmanın "pek bir işe yaramadığını" biliyordu; ama eğer Filistinliler kendileri hakkında yazdığını bilirlerse ya da yalnızca onun adını kullanabilirlerse mutlu olacağını, onun desteğini kazandıklarını bilmelerini istediğini ve onlara adını ve metinlerini verdiğini ifade ediyordu.¹³⁹

Kimlikler, tekilliklerin düşünsel/bedensel varoluşlar olarak çeşitliliğini görmezden gelip, onları genellemelere ve soyutlamalara hapseder. Hakları yeniden düşünmek için kimliklerin ötesine geçmek zorunludur. Hiçbir kimliğe gönderme

¹³⁶ Jean Genet, a.g.e., s. 94.

İkinci Dünya Savaşı boyunca, Alman işgal ordusunun koyduğu yasalara, özellikle de Yahudi kökenli kişilere ilişkin olanlarına pasif ancak güçlü bir direnişle karşı koymayı bilen Danimarka halkının tutmu ima edilmekte.

¹³⁷ Tahar Ben Jelloun, Jean Genet: Yüce Yalancı, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, 1. basım, İstanbul 2012, s. 94

¹³⁸ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 106

¹³⁹ Tahar Ben Jelloun, a.g.e., s. 106

yapmaksızın insanın dşünsel/bedensel özerkliğinin korunabildiği yerde, hakları da korunmuş olur. Aksi halde korunan başka bir şeydir ya da doğrudan doğruya kimliklerdir. İnsanın hangi çerçevede yaşayacağını belirleyen değerler de birer soyutlamadan ibaret olan bu kimlikler üzerinden kurulur. Haklar yeniden düşünülecekse, insana ilişkin konularda soyutlama mekanizmasına başvurmayan bir düşünceye kapıların açılması gerekecektir. Böyle bir anlayış da ancak zihni bedenden ayırarak düşünme refleksine karşı oluşturulabilir.¹⁴⁰

B- Modern Egemenliğe Karşı Genet'nin İktidarı

1. İyinin Ve Kötünün Ötesinde

Genet, "en büyük alçaklığın kötü şeyler yapmak değil kötülüğü ortaya dökmek" olduğunu -tıpkı beceriksizce yaptığı hırsızlıkları alenen ortaya dökmesi gibi- düşündüğü için hapisshanede kötülüğü öven kitaplar yazdı ve kitaplarında övünerek anlattığı son suçlarından ötürü ceza aldı. Ancak ne şaşırtıcıdır ki, aynı nedenle Cumhurbaşkanı cezasını erteledi; alçaklıktan, sefaletten ve hapisshaneden kurtuldu. Kendisini reddeden topluma karşı sürdürdüğü direniş, Kötülük arayışı, yıkıcılık ve isyan, onu yazılarıyla ve aktivistliğiyle sürdüreceği varoluş mücadelesine, özgürlük arayışına, yani topluma geri dönmesine neden oldu. Tekil bir eylem olan hırsızlığa daha evrensel bir işlem olan şiir yararına ihanet etti. Ancak bu ihanetin getirdiği "meşruiyet" gene de onu neşeli biri yapmaz ve kendini bilinçlilikle Kötülüğe adar.

Öyleyse Genet'nin kötülüğü nasıl bir kötülüktür? Genet, Kötülüğü ölüme kadar yaşamaya kararlı olduğunu açıklarken; Kötülüğü kendi şahsi ölümüne kadar yaşamayı kastetmez," Kötülüğü o şekilde yaşayacaksınız ki İyiliği simgeleyen

¹⁴⁰ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniveristesi Yayınları, 1. baskı, İstanbul 2005, s. 8

toplumsal güçler sizi ele geçirmesin"¹⁴¹ demektir bu. Kötülüğe adanmışlığını ölüme kadar götürüşü, onu kendi yalnızlığıyla buluşturacaktır. "Ötekiler"le, suçlularla, aşağılanmışlarla asla dayanışma içine girmez; çünkü, dayanışma olursa bu bir ahlak başlangıcı, dolayısıyla İyiliğe dönüş olur. Mesela, iki-üç suçlu arasında dürüstlük var olsa, bu ahlaki bir uzlaşmanın, dolayısıyla bir İyiliğin başlangıcı olur.¹⁴² Ancak Genet her ne kadar toptan bir reddediş içinde görünse de girişimi, her türlü ahlaki tasviye etmeyi hedeflemez. Genelgeçer ahlak anlayışlarını, durmuş oturmuş olanları ve gelişmeyi, serpilmeyi engelleyenleri, modern bilimin ve aydınlanmanın despotizmini, hayatı engelleyenleri aşmayı ister. Onun için içinde bulunduğu modern Batı toplumu ve ahlaki öyle karşısında durluması gerekendir ki, kimi zaman "suçlularla" dayanışma içinde olduğunu hisseder. Ancak bu dayanışmanın dayanağı Kötülük olacaktır: "Başkan Kennedy'ye özel bir kinim olduğundan değil, beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Fakat Amerikan toplumu gibi, hatta Batı toplumu gibi, ve hatta dünyada Kötülüğü kınayan her toplum gibi, son derece güçlü bir şekilde örgütlenmiş bir topluma karşı gelmeyi kafasına koyan o yalnız adam, ah evet, daha ziyade onun yanındayım. Ona yakınlık duyuyorum, ama bütün bir topluma karşı tam anlamıyla yalnız olan çok büyük bir sanatçıya da aynı şekilde yakınlık duyarım. Her yalnız insanın yanındayım ben. Ama, nasıl söylemeli, manevi olarak istediğim kadar her yalnız insanın yanında olayım, yalnız insanlar hep yalnızdırlar. Suçunu işlerken istediğim kadar Oswald'ın yanında olayım, o yalnızdı. Tuvallerini boyarken istediğim kadar Rembrandt'ın yanında olayım, o yapayalnızdı."¹⁴³ Onun için suç işlemek ile tuval boyamak arasında bir fark yoktur. Birbirinin karşısında yer aldığı kabul edilen toplumsallıklar arasındaki çizgiler belirsizleşir. Kitaplarında kutsal olanla suçlu olan birbirinin yerini alabilir nitelikte sunulmaktadır. Tıpkı Genet'nin yazısında hapishaneyle sarayın özdeş yapılar olarak ele alınması gibi. Genet, hapishaneyi ve kraliyet sarayını aynı kefeye koyar. İkisinin de güven verecek biçimde tasarlandıklarını öne sürer. Bu binalar için "neyseler onun en büyük

¹⁴¹ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 15

¹⁴² Jean Genet, a.g.e., s. 15

¹⁴³ Jean Genet, a.g.e., s. 16

gerçekliğini yansıtırlar, ne olmak istemişlerse odurlar ve o olarak kalmışlardır,” der. Hapishanenin ve sarayın yok oluşlarını hazırlayacak olan, Genet’ye göre tam da bu yapıların kendinden emin duruşları, bu yapıları şekillendiren ciddilik anlayışı ve bu anlayışa atfedilen önemden kaynaklanır.

"Toprağın üstünde ve dünyada daha özensizlikle kurulmuş olsalardı belki daha uzun süre kalabilirdi, ama onların ciddilikleri beni onlara acıma duymadan bakmaya zorluyor. Temellerinin benim içimde olduklarını kabul ediyorum. Onlar benim en aşırı eğilimlerimin göstergesidirler ve benim o aşındırıcı, bozguncu kafam onları şimdiden yıkmaya çalışıyor. Tüm gücümle kendimi yıkılmış sarayların, altüst edilmiş bahçelerin, yok olmuş görkemli şeylerin gerçek görünüşü olan mutsuz bir yaşamın içine attım." ¹⁴⁴

Benjamin’in “yıkıcı karakter”i ya da başka bir deyişle Genet’nin “bozguncu kafa”sı için bu kendinden emin yapıların yıkımı belirli bir toplumsal anlayışın yıkımına tekabül eder. Söz konusu olan, bu yapıların temsil ettiği iktidar anlayışının yıkımıdır. Bu mimari ve toplumsal yıkım, “yer açma”ya hizmet edecektir. Bu yapılar ister asaletin, ister kutsallığın, isterse de suçun simgesi olsun, hiç fark etmez; önemli olan dolaşım alanıdır, birbirine benzemeyen tekil varoluşların özgürce gezinebilecekleri yollar açmaktır. ¹⁴⁵

Genet bu kendinden emin yapıları “aşırı eğilimlerinin göstergesi” olarak görür. Buna göre hapishane Genet’nin suç sayılan edimlerine karşılık ikamet etmeye layık görüldüğü bir mekânsa, saray da iktidarın aşırılığına ev sahipliği yapan yerdir. İktidar ve suç, mimari olarak benzer ihtişamlı yapılar içine yerleştirilir ve ikisi arasında paralellik kurulur. Buna göre ikisi de aynı yapılanmanın ürünüdür. Bu görüş, Genet’nin oyunlarına hem biçimsel hem de karakterlerin yansıttığı anlamlar bakımından yansımaktadır. Zenciler’de, Paravanlar’da, Hizmetçiler ve Balkon’da, iktidar figürlerinin kostümlerinin aşırılığı, komikliği ve deforme

¹⁴⁴ Jean Genet, Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 4. basım, İstanbul 2012, s. 80

¹⁴⁵ Elif Demirkaya, Bozguncu ve Göçebe, <http://www.eskop.com/skopbulten/bozguncu-ve-gocebe-jean-genet/899>

edilişi, bu figürlere atfedilen toplumsal rollerin de deforme edilişiyken, oyun karakterlerinin sınıfsal konumlarının, ezilen ile ezenin, iyi ile kötünün kim olduklarının muğlaklığı; büyük ciddilikle anlamlar atfettiğimiz kavramların belirsizleşmesi, anlamsızlaşmasıdır. Mehmet Arısan bu anlatımı “tahrifat estetiği” olarak nitelendirir ve oyunlardaki biçimsel yansımalarını şöyle örneklendirir: “Bu iki zıt kutup arasındaki sınırın kalkması, randevu evi mi saray mı belli olmayan bir yer, “içerisi” ve “dışarı” arasındaki sınırın belirsizliği, kostümlerine küçük gelen, ayaklarında paten oraya buraya kayan kimlikleri belirsiz biçimsiz insanlar, öznesi ve nesnesi ortada olmayan bir iktidar savaşı, oyundaki temel vurguları oluştururlar.”¹⁴⁶

Genet romanlarında kendini fatih veya hükümdar olarak yüceltir. Kendi konumu sözgelimi bir dilenci ve hırsız sıfatıyla, kralların ya da fatihlerin konumunun karşıtı olarak görülebilir. Oysa Genet’ye göre bütün karşıtlıklar muğlaktır. Tam da bu yüzden kendi yolculuğunu ya da alelade bir insanın macerasını, en önde gelen tarihî kişiliklerin fetihleriyle eşdeğer tutar. Genet’nin kendi yolculuğunu büyük fatihlerinkiyle kıyaslaması boşuna değildir. Bu tutumuyla, bir yandan belirli bir toplumsallığın görünür olmalarına izin vermediği insanlara görünürlüklerini teslim etmekte, diğer yandan da “bütün hayranlıkların, nefretlerin ve savaşların 0boşunalığını trajikomik bir şekilde göstermeye çalışmaktadır.” Genet yerleşmiş kodların saçmalığını her fırsatta gözler önüne serer. Özellikle oyunlarında iyilik ve kötülük ya da suçluluk ve masumiyet gibi zıtlık ilişkileri üzerinde yapılan kavramların birbirine dönüşebildiğini göstermiş, kimlikler ve iktidarlar arasındaki sınırları da tanımadığını ortaya koymuştur. Diyalektik kavramların birbirlerinin yerine kullanılabilirliğini vurgulayarak, onların karşıtlık içindeki sunumunu yıkıma uğrattığı söylenebilir. Bu yıkımla Genet, sadece ülkeler arasında değil, kavramlar ve kimlikler arasında da gezinme özgürlüğüne sahip olmuştur.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Mehmet Arısan, "Ölü Bir Anneden Sakat Doğmak: Jean Genet ve Alternatif Kimlik"; Defter, Sayı 30, Metis Yayınları, İstanbul, s. 55

¹⁴⁷ Elif Demirkaya, Bozguncu ve Göçebe, <http://www.e-skop.com/skopbulten/bozguncu-ve-gocebe-jean-genet/899>, adresinden alınmıştır.

Genet, Hırsızın Günlüğü'nde sevgilisi polis Bernardini ile yaptığı konuşmada Bernardi'nin ona ahlaktan bahsetmesi üzerine, kendi ahlakının yıkıcı gücünü ve egemenlik anlayışının kapsayıcılığını anlatmaya koyulur. "Onlar bana, belli bir davranışın yol açtığı kötülükler bakımından iğrenç olduğunu kanıtlayabilirler elbette; ama, aynı davranışın ilham ettiği ezgiye bakarak güzelliği ve zerafeti hakkında karar verebilecek tek kişi benim; onu reddedip kabul edecek olan yine ben. Beni doğru yola sokamayacaklar. En fazla beni sanatsal bakımdan yeniden eğitmeye çalışabilirler; ancak böyle bir çaba eğitmenin kendisi için tehlikeli olabilir; iki kişi el ele verdiğinde egemen olan güzel olanı kanıtlar hale gelebilir."¹⁴⁸ Bataille'a göre Genet egemenliği¹⁴⁹, ilham ettiği ezgiden tanır. Güzelliğin bir ezgi ilham etmesi kuralların ve yasakların ihlal edilmesinden, yani egemenliğin özünden başka bir şey değildir. Egemenlik arayışı ise bir ya da birden çok yasağın ihlal edilmesini gerektirebilir. Örneğin Mısır'da hükümdarlar ensest yasağından muaf tutuluyorlardı. Aynı şekilde, egemen bir eylem olan kurban etme de suç niteliğindedir; kurbanı öldürmek, başka koşullarda geçerli olan düzenlemelere aykırı davranıştır. Genel olarak yasaklara uymak bizleri hayvanlardan farklılaştırıp insan yaptığını göre, egemen (ya da kutsal) bir ögenin yaratılması bu yasaklardan birinin olumsuzlanmasıdır. Bunun anlamı şudur: İnsanlık egemenliğe doğru yöneldikçe, egemenlik de bizlerden, onu oluşturan "özün üstünde" yer almamızı ister. Bunun diğer anlamı da şudur: Büyük iletişim tek bir koşulla gerçekleşebilir: Kötülüğe başvurmak, yani yasakları ihlal etmek koşuluyla.¹⁵⁰ Karşıtların birbirine zarar verdiği ve birleştiği alandır burası. Zarar verme ve birleşmeden doğan tek başına biz hakikati sunabilir. En derin azizlik anlayışı Genet'ninkidir: Çünkü o, yeryüzüne Kötülüğü, "kutsal"ı, yasağı getirir.¹⁵¹

Kutsal kelimesine günah lezzetinin verilmesiyle elde edilen azizlik, Sartre'a göre "Fransızca'nın en güzel sözü"dür. Jean Genet'nin onurunun ya da azizliğinin

¹⁴⁸ Jean Genet, Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 4. basım, İstanbul 2012, s. 207-208

¹⁴⁹ İtalik Bataille'ye ait. Burada, Genet kelimeyi "la souveraine" olarak, yani dişil halde kullanıyor.

¹⁵⁰ Georges Bataille, Edebiyat ve Kötülük, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 168

¹⁵¹ Georges Bataille, a.g.e., s. 148

başka anlamı yoktur: Tek çıkar yol aşağılık olmaktır. Genet'nin azizliği, kadın makyajı yapıp herkesin alay konusu olmaktan büyük bir mutluluk duyan palyaçonun azizliğinden farksızdır. Genet de sefalet içinde yaşar; peruk takar ve orospuluk yapar; çevresini, kendisine benzeyen figüranlarla doldurur ve başında sahte incilerle süslenmiş bir baron tacıyla oturur. Tacı düşüp de inciler sağa sola saçılınca takma dişlerini ağzından çıkararak başının üstüne koyar ve büzülmüş dudaklarıyla şöyle bağırır: "İşte Bayanlar! Şimdi de kraliçe oldum!"¹⁵² Bu kadar korkunç bir azizlik iddiasında olmak, egemenliği alaya alma zevkiyle bütünleşir. Egemenlik kaygısı taşımak, egemen olmak, egemen olanı sevmek, ona dokunmak ve onu içine sindirmek ve hatta egemen olana ihanet etmek, Genet'yi sarhoş eder.¹⁵³ Genet "onurunu" insan doğası kavramı ile bütünleşmiş "insan onurunun" karşısına koyar. Onun için şu ana kadar gizlenip bastırılmış bir insan doğası ve bu insan doğasının kendini gerçekleştirmesini sağlayacak haklarla çerçevelenmiş ne bir ideal toplum ne de evrensel değer mevcuttur. "Azizlik kadar, hükümdarlık onuru saplantısı da Genet'nin eserlerinin leitmotividir". Yapıtlarında 'suçlu' arkadaşlarını sık sık kral, egemen ve hatta İsa mertebesine çıkartır. Ancak egemen tahtına oturduğu bu karakterlerin hepsinde içinde yaşadığımız toplumu disipline eden, gözetleyen, cezalandıran ve hatta üreten iktidar mevkileri ile öfke kusarcasına alay etmektedir. Onlar kimi zaman "kenar mahalle hükümdarı", kimi zaman Fransız krallarınının soyundan gelen bir prens ya da "cenaze törenleri ve mezar süsleri kadar mide bulandırıcı, krallığın zaferi kadar saygındır".

İletişim kurulduğu an, kendi aralarında iletişim kuranların da egemen olması gerekir; aynı şekilde, egemenlik de iletişimi gerektirir. Egemenlik, niyet bakımından iletilebilir bir şeydir, aksi takdirde egemen değildir.¹⁵⁴ Genet'nin iletişim gücünden yoksun olması Bataille için bir zayıflık belirtisidir. Çünkü *Büyük İletişim* onun için egemenliktir. Genet'nin eserlerinde iletişimi reddetmesi, egemenliğin gereklerinden olan sevgi ve hakkaniyetin iletişimin temelleri

¹⁵² Jean Genet, *Çiçeklerin Meryem Anası*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı yayınları, 1.basım, İstanbul 2000, s. 79

¹⁵³ Georges Bataille, *Edebiyat ve Kötülük*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 142-143

¹⁵⁴ Georges Bataille, a.g.e., s. 167

olduğunu bilmediğini düşündüğü Genet'nin beceriksizliğidir. Ona göre egemenliğe hiçbir zaman ulaşamaz, sadece uzanılabilir. Genet iletişim kurmamak için egemen ana ulaşmak istemez ve kendini içine hapsettiği yalnızlığa bırakır. Ancak Genet'ye göre ise, bir sanatçı hiçbir zaman tam olarak yıkıcı değildir. Ahenkli bir cümle kurma kaygısı bile bir ahlakı, yani yazarla muhtemel okur arasındaki bir ilişkiyi gerektirir. Okunma kaygısında belli bir estetik değer (Genet estetiği kötülükte bulur) ve ahlak bulunur. Sonuçta, bir eylemin “ahlaksal” olarak adlandırılabilmesi için kurala, bir yasaya ya da bir değere uygun bir edime ya da edimler bütününe indirgenmesi şart değildir. Evet, her ahlaksal eylemin, içinde olduğu gerçek ve gönderme yaptığı yasayla bir bağlantısı olduğu doğrudur; ama böyle bir eylem aynı zamanda kişinin kendisiyle bir ilişkiyi de içerir. Bu ilişki, yalnızca “kendilik bilinci” değil, “kendiliğin”, “ahlaksal özne” olarak oluşturulmasıdır. Bu oluşturma sürecinde, kişi, kendisinin o ahlaki pratiğin parçasını teşkil eden bölümün etrafına bir sınır çizer, takip ettiği kurala göre konumunu tanımlar, kendisinin ahlaki anlamda mükemmelleşmesini sağlayacak belli bir varoluş kipi belirler. Bunları yapmak için nefsi üzerinde eyleme geçer, kendisini tanımaya girişir, denetler, sınırlar, geliştirir ve dönüştürür. Ahlaksal bir tutumun birliğine gönderme yapmayan kısmi bir ahlaksal eylem, kendiliğin ahlaksal özne olarak oluşumuna çağrıda bulunmayan ahlaksal tutum ve “özneleştirme kipleri” ile bunlara destek olan bir “çilecilik” bilgisi ya da “kendilik pratikleri” olmaksızın bir özne oluşumu olmaz.¹⁵⁵

Egemenlik, onu boyunduruk altına alan şeylere, iletişimle ilişkileri ölçüsünde karşı koyar. Genet ise kendi okuyucularıyla iletişim kurma gücünden ve niyetinden yoksundur. Eserlerinin hazırlanışı, onları okuyacak olan kişileri reddetmeye dayanır. Sartre bu konuda şunları söyler: “Okurları onun önünde eğilir ve ona özgürlük tanımayı kabul ederler; oysa o, bu özgürlüğün ona kendi özgürlüğünü vermediğini çok iyi bilmektedir.” Genet, okuma eylemine çağrılanların, üstünde olmasa bile dışında bir yere yerleştirir kendini. Önceden davranarak (okurların böyle bir şey yapmaya hiç niyetleri yokken) onları

¹⁵⁵ Michel Foucault, *Özne Ve İktidar*, Çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 135

küçümseyebileceği konusunda uyarır: Hırsızlara, hainlere, katillere, kalleşlere sonsuz bir güzellik atfediyorum; sizlere asla.” Genet hiçbir namus kuralını tanımaz: Okuyucusuyla alay etme niyetinde değildir, ama yine de tutkuyla istediği boyun eğdiği, alçaklıklarından keyif aldığı egemen serserilere ihanet edip egemenlikle alay ettiği gibi, onunla da alay eder.¹⁵⁶

Bataille'a göre edebi eser yaratmak, *egemen bir işlem* gerçekleştirmektir; başka bir deyişle, eseri aracılığıyla ve eserin içinde, onun sınırlarını ve zayıflıklarını reddederek, yine o derin tutsaklığına benzemeyen şeyi aramalıdır. İşte o zaman, dokunulmaz bir karşılıklı etkileşim süreci başlar: Okurların var olduğuna dair bir düşüncenin olmaması bile eserin var olma nedenlerini ortadan kaldıracak halde yazar onları inkar edebilir; kendini reddettiği ölçüde okurlarını da reddetme hakkına sahiptir. Edebi eser yaratmak tutsaklığa ve akla gelebilecek her tür küçülmeye sırt çevirmektir; insanın egemen parçasından gelerek egemen insanlığa seslenen egemen dili konuşmaktır. Genet de bunu bilir ve şöyle der: “Edebi eser düşüncesi umurumda değil.”¹⁵⁷ Yazarken okuyucu ile arasında ısrarla koruduğu bir yazar-okuyucu (geleneksel konumlanmaya inat) iletişimsizliği nedeniyle, kendisini dışarda tutan tavrı; örneğin deliliğin bir şenlik ve gösteri halini alarak burjuva toplumu tarafından teslim alınmış olmasıyla ilgili olarak hassas bir bilinç taşıyor olması, Genet'nin tiyatrosunun politik işlevinin edebiyatın sınırlarını ihlal edici özelliğini sergiler elbette. Ancak Foucault modernizmin hakikat üreten sistemlerinin; ihlalleri, istisnaları kapsayıp, anlamlarını dönüştürmesi, ihlal güçlerini yok etmesi ihtimalleri bakımından, edebiyatın halen ihlal gücünü taşıyıp taşımadığı konusunda endişelidir. Örneğin gerçek delilik toplum dışına atma olarak tanımlanır; dolayısıyla, bir deli, varlığıyla bile, sürekli ihlal edicidir. Her zaman "dışarıda" durur. Oysa edebiyat, bu dışlama dolayısıyla "dışarda" değildir, toplumsal sistemin içinde olabilir. Çünkü unutmamak gerekir ki, burjuvazi devasa uyum kapasitesine sahip bir sistemdir. Günümüzde homoseksüellerin Paris'te yaptıklarından daha fazlasını edebiyatın söylediği kesindir. Ama kitap mahkum

¹⁵⁶ Georges Bataille, *Edebiyat ve Kötülük*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 156

¹⁵⁷ Georges Bataille, a.g.e., s. 158

edilmiyor, homoseksüeller ise sektirmeden cezalandırılıyorlar. Edebiyat bu noktada ihlal gücünü yitiriyor. Son yüzyıl boyunca Avrupa'da kadın çıplaklığının hiçbir altüst edici değeri yoktu. Kadınları resmini yapmak için soyuyorlardı ve sahneye çıplak çıkartıyorlardı. Buna karşılık, erkek çıplaklığı hakiki bir ihlali oluşturuyor. O halde, Genet'nin son dönemdeki politik faaliyetlerinin -Kara Panter'le İşbirliği- yalnızca haklı olmakla kalmayıp, aynı zamanda kaçınılmaz olarak onun edebi araştırmasının uzantısı, edebiyatta verdiği sınırların dışına çıkma mücadelesinin devamı olduğunu kabul etmek gerekir; ancak Foucault burjuvazinin, Genet'nin eserlerinin içini nasıl boşalttığını anlatırken Genet'nin bunları önemsemez haline de bir anlam veremez. "Renaud-Barrault'nun Récamier Tiyatrosu en konformist salondur: Büyük Gözaltı (Sıkı Gözetim) gösterilir, yakışıklı bir oğlan kendini çırılçıplak teşhir eder ve Parisli genç çiftler alkışlarlar; tüm bunların Genet'nin eseriyle nasıl bağdaştığını, eserinin, yakışıklı bir oğlanın striptizi düzeyine alçaltıldığını görüp de Genet'nin yazmaya nasıl son vermediğini anlayamaz. Çünkü, Genet Büyük Gözaltı'yı yazdığında, bu gerçekten altüst edici bir edimdir. Ama bunun bir kabare gösterisi gibi sunulabilir olması Genet'nin eserine içkin bir zayıflık değildir, daha ziyade burjuvazinin teslim alma gücünün büyüklüğüdür.¹⁵⁸ Bu gücün farkında olan Genet, oyunlarının nasıl oynanması gerektiği konusunda uyarılar yazar, sahneye konan oyunları beğenmez, kitaplarının filme çevrilmesinden hoşlanmaz ancak bir o kadar da bu durumu önemsemez. "Hapisten çıkmak için ya da ailesiz olduğunu unutmak için yazarsın. " der ve uzun bir süre ara verdiği yazıya Filistin davası ve diğer hak mücadelelerini belirgin kılabilmek; görünmeyenleri görünür kılmak; ötekilere, suçlulara, göçmenlere, başka bir dünya hayal edenlere, vatansızlara bu dünyada yer açmak için "suç" işlemeye devam eder. Genet'nin zorunlulukları göz önüne alındığında, özgürlüğünü ararken ona, toplum dışında olmak, bir aziz olmayı istemek kalır, başka bir şey değil, yani insanın inkarı olmayı istemek.¹⁵⁹ Genet azizle suçlu arasında bir benzeşme görür. Yalnızlık. En büyük azizler, biraz

¹⁵⁸ Michel Foucault, Sonsuza Giden Dil, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 277

¹⁵⁹ Georges Bataille, Edebiyat ve Kötülük, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 142

yakından bakıldığında suçlulara benzerler, azizlik korkutur. Toplumla aziz arasında görünür bir uyuşma yoktur."¹⁶⁰ Avrupa toplumunun evrelerinde, kutsallık deneyimi toplum değerlerinin en merkezi olanına yaklaşımdan ibaretti. Başka deyişle, kutsal ve mutlak bir gücün merkezine, kutsallığın ve farklı değerlerinin oluşturduğu merdivenin zirvesine, kısacası Tanrı'ya en yakın olmak önemliydi. Ama ardından Batı Tanrı'ya inanmaya son verdi. Bu durumda merkeze, odağa, tüm varlığı aydınlatan güneş gibi bir şeye yaklaşmak artık söz konusu değildir, ama, tersine, mutlak yasağı aşmak önemlidir. Bu anlamda, delilik dışlandığı ölçüde ve hatta sürekli dışlandığı ölçüde delilik deneyimi belli bir noktaya kadar kutsallık deneyimiydi. Kötülüğü aramak bir kutsallık deneyimiydi, Genet, bir ihlal olarak kutsallık deneyiminin hem edebiyatında metin düzeyinde hem de varlık düzeyinde özdeşleşmesinin bir örneğini sergiler. Ama Genet ne yapılması gerektiğini söylemez, ancak bu elbette yapılacak bir şey olmadığına inandığı için değil; tam tersine, içinde bulunduğu iktidar ilişkilerinin farkına vararak, onlara direnmeye veya onlardan kaçmaya karar verenler tarafından yapılacak, icat edilecek, oluşturulacak binlerce şey olduğunu düşündüğü içindir. Şeylerin oluş biçimini, yaşamımızı yönlendiren kavramların evrensel gerçekliğini sorgular; yasa, hak ve iktidar gibi konulardaki algılarımızı ihlal edici eylemliliğiyle sorunsallaştırır ve bizlere kapı aralar. Eleştirisinin içinde ütöpik gelecek inşaaı istemi yoktur. Ancak bunun nihilizmle sonuçlanması gerekmez. Genet'nin bu eleştiri anlayışı ütopyalara ya da alternatifler önermeye karşı olsa da özgürlüğü ve otonomiye amaçladığını reddetmez. Onun azizliğin arkasındaki motivasyon, söylemsel pratiklerin, hakikat iddialarının evrensel, nesnel temelleri olmadığını gösterip yeni var olma, yapma ve düşünme biçimleri, tarzları keşfetmeyi mümkün kılarak insanı ne olacağı konusunda özgürleştirmek arzudur. Bu bakımdan denilebilir ki Genet'de kötülük ve özgürlük arasındaki ilişki bir karşılıklılık ilişkisidir. Özgürlük düşüneyi sorunsallaştırmayı sağlayarak kötülüğü gerçekleştirmesini mümkün kılarken, kötülük de aklın zorunlu olarak algıladığı şeyin oluşumundaki olumsal, tarihsel, kültürel koşulların anlaşılmasını sağlayarak özgürlüğün dönüştürücü mekanını yaratma ve onu açık tutma ödevini yerine

¹⁶⁰ Georges Bataille, a.g.e., s. 142

getirmektedir. Ancak bu özgürlük hiçbir zaman şeyler düzeni içinde bulunabilecek mutlak bir özgürlük değildir. "Özgürlüğün garantisi yine özgürlüktür" diyen Foucault'ya göre özgürlük var olması için daima tatbik edilmesi gereken bir şeydir.¹⁶¹ "Bir entelektüelin rolü" der Foucault, "başkalarına ne yapmaları gerektiğini anlatmak değildir." Entelektüelin işi yeniden sorunsallaştırmalar zemininde apaçık olarak görülen şeyi tekrar tekrar sürekli olarak sorgulamak, insanların zihinsel alışkanlıklarını, bir şeyler yapma ve düşünme tarzlarını altüst etmek, alışıldık ve kabul görmüş olanı kuşkulu hale getirmek ve kuralları hep yeniden değerlendirmektir.¹⁶² Eleştiriyi sadece bir araç olarak düşünmenin terk edilmesi gerektiği kanaatinde olan Foucault'ya göre, eleştiri bir tür erdemdir ve bu yüzden de kendi başına değerli bir şeydir. Foucault'nun erdem anlayışı nesnel olarak formüle edilmiş normlara rıza göstermek veya onlarla uyumlu olmak değildir. Tam tersine çok daha radikal bir şekilde, önceden kabul edilmiş kurallara, yasalara, normlara karşı eleştirel bir tutum takınmadır. İtaat ve erdem ayrımı gözetilen Foucault erdemini itaatle tanımlanmasına karşı çıkar. Bu durumda ona göre eleştiri iradi bir başkaldırma sanatı, hakikat politikaları ile öznenin boyunduruk altına alınmasını, zapt edilmesini önlemeye çalışan, üzerinde düşünüp taşınmış bir dik başlılık sanatı olmaktadır.¹⁶³ Başkaldırımı en yüksek ahlak olarak gördüğü Kötülükte bulan Genet Balkon adlı oyununun girişinde uyarı başlığıyla kaleme aldığı bölümde şunları söyler:

"Sanatçının -ya da ozanın- işlevi, kötülük sorunlarına kestirme çözümler üretmek değildir. Lanetlenmeyi kabullensinler. Olsa olsa ruhlarını yitirirler, bir ruhları varsa; bundan da bir zarar gelmez. Karşılığında, yapıt seyircinin dilediğince, elinden geldiğince tepki gösterdiği etkin bir patlamaya dönüşür. Çünkü bir sanat yapıtında, "İyi"nin görünür kılınması, kötülüğü yücelten şarkının kendine özgü keskin diliyle sağlanabilir ancak."¹⁶⁴

¹⁶¹ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Foucault, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 406

¹⁶² Michel Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 90

¹⁶³ Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Foucault, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 413

¹⁶⁴ Jean Genet, Balkon, Çev. Başar Sabuncu, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, 2006, s. 16

2. Genet'nin Tekilliği; İstisna Olma Hali

İyiliği itaatte değil Kötülükte bulan, kötüye adanmış iradesinin çelişkileriyle çalkalanan Genet'nin kendi varoluşuyla ilgili son isteği varlıktır. O kendi varoluşunu yakalamak ister.¹⁶⁵ Bu istenç Genet'nin hayatını istisnaya doğru sürükler ve belki de Carl Schmitt'in dediği gibi istisna olma halinden aldığı gerçek hayatın gücüyle, “tekrarlanmaktan katılmış mekanizmanın kabuğunu kırar.”¹⁶⁶ Benjamin, “kötülük kültürünün, her türlü ahlakçı sanat merakına karşı, ne kadar romantik olursa olsun ayırıştırıcı, arındırıcı bir politik aygıt olduğunun keşfedileceğini söyler. Bu keşfin Genet tarafından farkına varıldığı ileri sürülebilir. Bir politik aygıt olarak kötülük kültürü, ahlaki mekanizmalar tarafından zaptürapt altına alınan insan edimini iktidara karşı tutum geliştirmeye yönlendirebilir.¹⁶⁷ Agamben, istisnanın bir tür dışlama olduğunu söyler. “Genel kuraldan dışlanan şey, münferit/tekil bir durumdur.” Genet'nin tekilliği, kendi kurallarını koyma arzusu aynı zamanda bir “askıda olma hali”dir. Bu durumda istisna kuralla bağlarını koparmış değildir. Kural istisnanın üzerinden çekildiği müddetçe istisna üzerindeki geçerliliğini korur ve kaotik bir durum belirmez, ancak düzen askıya alınır ve istisna oluşur.¹⁶⁸ Genet'yi çeken de bu askıda olma, dışarıda tutulma, yersiz yurtsuzlaşma halidir. Kuralın iyilik olduğu bir dünyada seçimi kötülük, insan olmanın yüceltildiği yerde ise seçimi azizlik olacaktır.

Modern biyosiyasette hayatın değerine ya da değersizliğine hükmeden kişi egemendir. İntihar egemenin öldürülebilir olan hayat üzerindeki hükmü ile ulusun

¹⁶⁵ Georges Bataille, Edebiyat ve Kötülük, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2004, s. 170

¹⁶⁶ Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s. 39

¹⁶⁷ Rather Dans Than talk, Jean Genet, <file:///C:/Users/admin/Desktop/Jean%20Genet%20%20%20rather%20dance%20than%20talk.htm> adresinden alınmıştır.

¹⁶⁸ Giorgio Agamben, Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. basım, İstanbul 2001, s. 28

biyolojik bedeninin sağlığının gözetilmesi varsayımının kesiştiği noktada durur.¹⁶⁹ Hayatı süresince iki defa yeltendiği intihar girişiminin Genet için anlamı istisna olmaktır. İktidar etkisini yaşam üzerinde ve yaşam sürdükçe kurar; ölüm bunun sınırı, iktidarın elinden kaçan andır; eskiden cinayet olarak nitelendirilen intihar yaşam üzerinde kurulan iktidarın sınırlarının tesine¹⁷⁰ geçmektir.

İstisna olma hali Genet'nin tiyatrosunda gerçekliğin kasıtlı reddi ile karakterize edilir.¹⁷¹ Bunun bir kanıtı da başka bir tiyatronun olabilirliğini anlatma çabasındadır. O, “dramatik eylemi ğretim amacına dönüştüren, siyasete, dine, ahlaka veya herhangi bir Şeye bağlı kaygılarla dolu” bir tiyatro yerine “belki de henüz keşfedilmemiş olan yegâne erdemi veya eylemleriyle ışıldayabilecek” bir tiyatro tasarlar. Oyunlarını topluma karşı yazdığı kadar kendine karşı da yazdığını söyler. Oyunlarında izleyiciyi tiksindirerek, rahatsız ederek, Őařırtarak ve irkilterek onların ikiyzllklerini açığa çıkarmaya çalışmış ve toplumun her kesimindeki, siyasal ve toplumsal her tür sahteciliğe acımasızca saldırmıştır: onun tiyatrosu pis kokuyorsa bu diğerleri güzel koktuğu içindir.¹⁷² Oyunlarına bakıldığında devrimlerin bile “birinin dş” olmanın ötesine geçemediklerini ve izleyicinin günlük hayatının, tiyatronun kendisinden daha “sahte” olduğu anlayışının sürekli yinelendiği görülür.¹⁷³ Genet'ye göre dünya neyse odur ve bizim dünyayı değiştirme edimimiz onu bütünüyle başka bir dünyaya dönüştürmeye yetmeyecektir. Dünyanın yalnızca görünürdeki tezahürlerini

¹⁶⁹ Giorgio Agamben, a.g.e., s. 185

¹⁷⁰ Michel Foucault, Cinselliğin Tarihi, ev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayıncılık, 4. basım, İstanbul 2012, s. 99

¹⁷¹ Yusuf Eradam, The Theatre Of The Absurd And Jean Genet, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1185/13698.pdf> adresinden alınmıştır.

¹⁷² Banu akmak, Absürd Tiyatroda “Oyun” Kavramı Ve Samuel Beckett'in Oyun Sonu İle Jean Genet'nin Balkon Adlı Oyunlarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Sayı 34, 2012, s. 64

¹⁷³ Beliz Güçbilmez, The Irony of Absurd Theatre, s. 134 <http://vetiyatro.blog.com/files/2012/04/Abs%C3%BCrd-Tiyatroda-%C4%B0roni.pdf> adresinden alınmıştır.

değiştirebildiği gerçeğini görmelidir insan.¹⁷⁴ Öncelikle verili gerçekliğe şüphe ile bakar ve onu kırar. Sonuçta neyin gerçek neyin sahte olduğundan asla emin olamayacağımız ortaya çıkar. Yaşamda sürekli rol yaptığımız yani Genet'ye göre oyun oynadığımız için gerçeklik diye bir şey söz konusu değildir.¹⁷⁵ Yaşama oyununun birbirine karıştığı, içinde buldukları bu durum tam anlamıyla bir kaostur. Bu belirsizlik alanı, istisna alanıdır. Sahte ile gerçek birbirine girdiğinde "yalan olan"ın taklit edeceği hakiki olan ortadan kalkar. Gerçek olmayınca fantezi de olmaz. Fantezi olmayınca gerçeğin gerçek olmadığı gerçeğine katlanılamaz.¹⁷⁶

Genet hayatını bir istisna olarak yaşamayı tercih ederken onu, Godard'ın deyimiyle, bir yaşama sanatına dönüştürmüş olmaz mı? Bu soru akla Foucault'nun şu sözlerini getirir: "Beni şaşırtan, toplumumuzda sanatın bireylere ya da hayata değil de yalnızca nesnelere ilişkin bir şey durumuna gelmesi. Sanatın yalnızca sanatçı denilen uzmanlar tarafından gerçekleştirilen bir uzmanlık dalına dönüşmesi. Neden her kişi kendi hayatını bir sanat yapıtına dönüştürmesin? Neden şu ev ya da lamba bir sanat yapıtı olsun da benim hayatım olmasın?" Genet'nin, "Yaşamım bir efsane olmalıdır, yani okunabilir olmalı ve okunması şiir adını verdiğim yeni bir heyecana yol açmalıdır. Ben artık bir bahaneden başka bir şey değilim," sözleri,¹⁷⁷ Foucault'nun herkesin kendi hayatını sanata dönüştürmesi düşüncesiyle beraber okunduğunda daha da anlamlı olacaktır.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Jean Genet, Giacometti'nin Atölyesi, Çev. Hür Yumer, Metis Yayınları, 4. basım, İstanbul 2012, s. 7

¹⁷⁵ Banu Çakmak, Absürd Tiyatroda "Oyun" Kavramı Ve Samuel Beckett'in Oyun Sonu İle Jean Genet'nin Balkon Adlı Oyunlarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Sayı 34, 2012, s. 64

¹⁷⁶ Banu Çakmak, a.g.e., s. 65

¹⁷⁷ Jean Genet, Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. basım, İstanbul 2008, s. 160

¹⁷⁸ Jean Genet, Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, , 4. basım, İstanbul 2012, s. 105

Sonuç

Bu çalışmada modern egemenlik sisteminin bilim, siyaset ve hukuk gibi araçlarıyla biçimlendirdiği insanların düşünce ve eylem sınırlılıkları ve Jean Genet'nin özgürlük pratikleri üzerinden bu sınırları yeniden düşünmenin, aşmanın yolları incelenmiştir. Bu nedenle birinci bölümde suç, şiddet ve egemenlik arasındaki ilişki Genet'nin bu kavramlara bakış açısı üzerinden incelenmiş ve buradaki çıkarımlar doğrultusunda insan hakları ve dolayısıyla özgürlüğe nasıl daha farklı açılardan bakabileceğimizin yolları tartışılmıştır.

Psikolojik, tıbbi, cezaevleriyle ve eğitimle ilgili farklı pratikler dolayısıyla belli bir insanlık fikri veya modeli oluşmuş; ve bu yeni insan fikri günümüzde normatif, apaçık bir hal almış ve evrensel olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada vurgulandığı şekilde elbetteki bu, "insan hakları" ve "özgürlük" olarak adlandırdığımız şeyi reddetmemiz gerektiği anlamına gelmemektedir; ama, insan hak ve özgürlüklerinin belli sınırlar içine alınması gerektiğinin söylenmesinin de imkansızlığını içermektedir.¹⁷⁹ Genet'nin suç ve şiddet kavramlarına yaklaşımı her ne kadar toplum refahı ve bütünlüğüne bir tehdit olarak görülse de işaret ettiği noktaların dikkate alınması gerekliliği ortadadır. Genet'nin de karşı çıkacağı gibi onun söylemleri olması gerekeni anlatan, kalıplar içeren belirlenimler üzerine kurulmaz; ancak onun kurduğu muhalefet biçimi bizi saran ve hayatımızı kurduğumuz oluş biçimlerinin üzerinde başka türlü düşünebilmenin kapısını aralamanın farklı yollarından biridir.

Yaşadığımız küreselleşme sürecinde insanların yurttaşlık yoksunluğu nedeniyle en temel insan haklarından mahrum kalmaları, modern hukukun kilit problemini oluşturmaktadır. Bu anlamda Genet'nin yersizyurtsuzluğu yurttaş haklarından evrensel haklara gitme yolunda modern hukuk dışında düşünebilmenin yollarını

¹⁷⁹ Michel Foucault, *Özne Ve İktidar*, Çev. Işık Ergüden - Osman Akinhay, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 104

açmaktadır. Elbette Genet sorulara cevap vermez, bilakis o sorun olarak görmediklerimizi, kabullerimizi sorunlaştırır.

Cinsellik, yaşamın bütün siyasal teknolojisinin geliştiği iki eksenin, yani beden disiplinleriyle nüfus düzenlemelerinin birleşme noktasında yer aldığından¹⁸⁰ biyo-iktidarın odağı haline gelmesiyle önem kazanmıştır. Burada Genet'nin cinselliğe bakış açısıyla iktidarın yok ettiği değil daha çok yönlendirilmiş ve biçimlendirilmiş bir şekilde yeniden ürettiği cinselliğin anlaşılmasına ve bu sömürüye karşı yapılacak muhalefetin irdelenmesine çalışılmıştır.

Diğer bölümde de Genet'nin karşı egemenliği, üzerimizde tahakküm kuran gerçeklikleri nasıl reddettiği ve yerine kendi gerçekliğini hangi şekilde koyduğu kötülük, ihanet, iletişim kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Genet için, eğer "olmak" (Sartre'ın anladığı anlamda) "eylemek" ile tanımlanabilirse ve toplumsal düzeyde her eylem bir kendini kandırma ise, bu durumda sadece 'olmamak' durumu, özün olumsuzlanması gerçek olabilir. Eğer insan olmak yüceltiliyorsa ona bir aziz olmayı istemek kalır, başka bir şey değil, yani insanın inkarı olmayı istemek.¹⁸¹ Kendi olmanın sesini üstlenen Genet, "olmanın" yıkımı için en iyi yollar olan - Sartre'a göre- şiirsellik ve estetizmi bulan bir şair olur ve yıkım, gerçeği özümseyerek, gerçeği dağıtarak harekete geçirilir. Tıpkı Sade gibi Genet de düş gücünün en uçtaki tüm olabilirliklerine ses vermektedir.¹⁸²

Genet'ninki toplumsal beklentiler içerisinde olmamasına rağmen; topluma dikkate değer bir katkı bırakan dahi bir adamın özgürlüğüdür. Yüksek etik değerlerden ilham alan şiirselliğin, politikanın ve estetiğin oldukça yüksek bir formundadır.¹⁸³

Elbette ötekine duyulan saygı adaletin, dolayısıyla da özgürleşmenin ilk koşuludur. Levinas'ın Husserl'den öğrendiği, bilincin her zaman için bir şeyin ve - kendi eklemesiyle- birisinin bilinci olduğudur ve bu durum da insanı bireycilikten

¹⁸⁰ Michel Foucault, Cinselliğin Tarihi, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayıncılık, 4. basım, İstanbul 2012, s.104

¹⁸¹ Michel Foucault, a.g.e., s. 21

¹⁸² Empathy for the Devil : The Daimonic in Therapy A tribute to Jean Genet on the centenary of his birth, s. 7 [http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil\[1\].pdf](http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil[1].pdf) adresinden alınmıştır.

¹⁸³ Empathy for the Devil, a.g.e., s. 6

olduğu kadar kolektivizmden de kurtarıp, Etik'i, Öteki'ne karşı davranışları felsefenin temeline oturtur. Bu görüş, öznenin nasıl Öteki'nin kabulüyle kendi kendisini oluşturduğunu göstererek, iktidarın çarpıtmalarına karşı bir koruma sağlamaktadır.

Bu çalışmada tüm başlıklar altında tartışılmaya çalışıldığı gibi, eğer dünya gerçekten küreselleşecekse, belki de hukuk ve haklar konusunda öğrendiğimiz her şeyi unutmak ve varolma direnciyle ayakta kalan tek tek insanların bu dirençten başka şey olmayan haklarını hatırlamak ve kabullenmek zorundayız.¹⁸⁴ Modernitenin armağanı olan soyut haklar yerine, düşünsel/bedensel varoluşları içinde tek tek insanların somut hakları düşünülmelidir.¹⁸⁵ İnsan doğası ve insan onurunu referans alan bu soyut hakların ve özgürlük, adalet, insanların özlerini gerçekleştirme fikirlerinin hepsinin bizim uygarlığımız içinde, bize özgü bilgi tipi ve bize özgü felsefe biçimi içinde oluşmuş fikir ve kavramlar olduklarını görmek ve toplumun temellerini alaşağı edecek olan mücadeleyi bu kavramlar üzerinden tasarlayamayacağımızı bilmemiz gerekmektedir.¹⁸⁶

Sonuç olarak, elbette bir iktidar biçimine karşı çıkan ya da isyan edenler salt şiddeti mahkum etmek ya da bir kurumu eleştirmekle yetinemezler. Bununla beraber suçu genelde akla yıkmak da yeterli değildir. Asıl sorgulanması gereken, seçilen rasyonalitenin biçimidir.¹⁸⁷ Tıpkı Genet'nin yaptığı gibi siyasi rasyonalitenin ta kendisine saldırmanın ürünü, özgürleşme pratiği olabilecektir ancak.

¹⁸⁴ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. baskı, İstanbul 2005, s. 9

¹⁸⁵ Cemal Bali Akal, Reyda Ergün, a.g.e., s. 10

¹⁸⁶ Micheal Foucault, Noam Chomsky, İnsan Doğası İktidara Karşı Adalet, Çev. Tuncay Birkan, bgst Yayınları, 1. Basım, İstanbul Kasım 2005, s. 60

¹⁸⁷ Michel Foucault, Özne Ve İktidar, Çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay, Ayrıntı Yayıncılık, 3. basım, İstanbul 2011, s. 56

KAYNAKÇA

- Agamben, Giorgio. Kutsal İnsan Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2001
- Akal, Cemal Bali. Reyda Ergün. Kimlik Bedenin Hapishanesidir, İstanbul Bilgi Üniveristesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2005
- Aral, Vecdi. İnsan Özgür mü?, İstanbul Barosu Yayınları, 1. Basım, 2004
- Arısan, Mehmet. "Ölü Bir Anneden Sakat Doğmak: Jean Genet ve Alternatif Kimlik"; Defter, Sayı 30, Metis Yayınları, İstanbul
- Balcı, Şebnem Gökçeoğlu. Tutunamayanlar Ve Hukuk, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2007
- Barber, Stephen. Jean Genet, Güncel Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul 2005
- Bataille, Georges. Edebiyat ve Kötülük, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2004
- Bauman, Zygmunt. Modernite ve Holocaust, Çev. Süha Sertabiboğlu, Versus Kitap.
- Bauman, Zygmunt. Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2010
- Bernauer, James W.. Foucault'un Özgürlük Serüveni, Bir düşünce Etiğine Doğru, Ayrıntı Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul 2005
- Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şiddet, Yapı Kredi Yayınları, 7. basım, İstanbul 2010
- Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Foucault, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012
- Çakmak, Banu. Absürd Tiyatroda "Oyun" Kavramı Ve Samuel Beckett'in Oyun Sonu İle Jean Genet'nin Balkon Adlı Oyunlarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Sayı 34, 2012
- Çelebi, Aykut. Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Metis Yayınları, 1. Basım, 2010
- Davis, Angela. "tactfulness of heart" on Jean Genet and The Black Panthers", <http://sisterezili.blogspot.com/2009/01/tactfulness-of-heart-angela-davis-on.htm>
- Dellaloğlu, Besim F.. Fikir Mimarları Dizisi-4 Benjamin, Say Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2013

Demirkaya, Elif. Bozguncu ve Göçebe,

<http://www.eskop.com/skopbulten/bozguncu-ve-gocebe-jean-genet/899>

Empathy for the Devil : The Daimonic in Therapy A tribute to Jean Genet on the centenary of his birth,

[http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil\[1\].pdf](http://www.manubazzano.com/uploads/Empathy%20for%20the%20Devil[1].pdf)

Eradam, Yusuf. The Theatre Of The Absurd And Jean Genet,

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1185/13698.pdf>

Foucault, Michel. Büyük Kapatılma, Çev. Işık Ergüden - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 2011

Foucault, Michel: Özne Ve İktidar, Çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay, Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 2011

Foucault, Michel. Sonsuza Giden Dil, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 2011

Foucault, Michel. Cinselliğin Taihi, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayıncılık, 4. Basım, İstanbul 2012

Foucault, Michel. Entelektüelin Siyasi İşlevi, Çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 2011

Foucault, Micheal. Chomsky, Noam. İnsan Doğası İktidara Karşı Adalet, Çev. Tuncay Birkan, bgst Yayınları, 1. Basım, İstanbul Kasım 2005

Genet, Jean. Hırsızın Günlüğü, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2012

Genet, Jean. Denizci, Çev. Hamdi Tuncer, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2004

Genet, Jean. Cenaze Merasimi, Çev. Ahmet Şensılay, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2009

Genet, Jean. Gülün Mucizesi, Çev. Hamdi Tuncer, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 1999

Genet, Jean. Çiçeklerin Meryem Anası, Çev. Yaşar Avunç, 1. Basım, İstanbul 2000

Genet, Jean. Sıkı Gözetim, Çev. Yıldırım Türker, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2007

Genet, Jean. Giacometti'nin Atölyesi, Çev. Hür Yumer, Metis Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2012

Genet, Jean. Paravanlar, Ayrıntı Yayınları, Çev. Sosi Dolanoğlu, 1. Basım, İstanbul 2007

Genet, Jean. Balkon, Çev. Başar Sabuncu, Ayrıntı Yayınları, 2. basım, İstanbul 2006

Genet, Jean. Sevdalı Tutsak, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, İstanbul 2005

Genet, Jean. Metis Seçkileri Jean Genet, Açık düşman, Çev. Sosi Dolanoğlu, Metis Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2008

Genet, Jean. Un chant d'Amour,
<http://www.youtube.com/watch?v=ZXCjb66Ls4o>

Güçbilmez, Beliz. The Irony of Absurd Theatre ,
<http://vetiyatro.blog.com/files/2012/04/Abs%C3%BCrd-Tiyatroda-%C4%B0roni.pdf>

Hançerlioğlu, Orhan. Düşünce Tarihi, Remzi Kitabevi, 16. Basım, İstanbul 2010

Hart, H. L. A.. Hukuk, Özgürlük ve Ahlak, Çev. Erol Öz, Dost Kitabevi Yayınları, 2. Basım, Ankara 2011

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi (1789)

Jelloun, Tahar Ben. Jean Genet: Yüce Yalancı, Sel Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul 2012

Kerouac, Jack. Jean Genet / “The Condemned Man” in (Mahkum Edilen Adam),
<http://cyberzenarchy.wordpress.com/2009/11/18/jean-genet-%E2%80%9Cthe-condemned-man%E2%80%9D%E2%80%99in-mahkum-edilen-adam/>

Öktem, Niyazi. Türkbağ, Ahmet Ulvi. Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet, Der Yayınları, 5. Basım, İstanbul 2012

Rather Dans Than talk. Jean Genet, <http://www.e-skop.com/default.aspx>

Said, Edward. “Jean Genet’ye Dair”, Geç Dönem Üslubu: Rüzgâra Karşı Edebiyat ve Müzik, Metis Yayınları, İstanbul 2008

Şener, Sevda. Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Dost Kitabevi Yayınları, 6. Baskı, 2010 Ankara

Touraine, Alain. Modernliğin Eleştirisi, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Yapı Kredi Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2012

Uhlmann, Antony. Molloy, gözetim ve sırlar: Beckett ve Foucault, Çev. Suat Kemal Angı, Siyahi, Sayı 4, İstanbul 2005